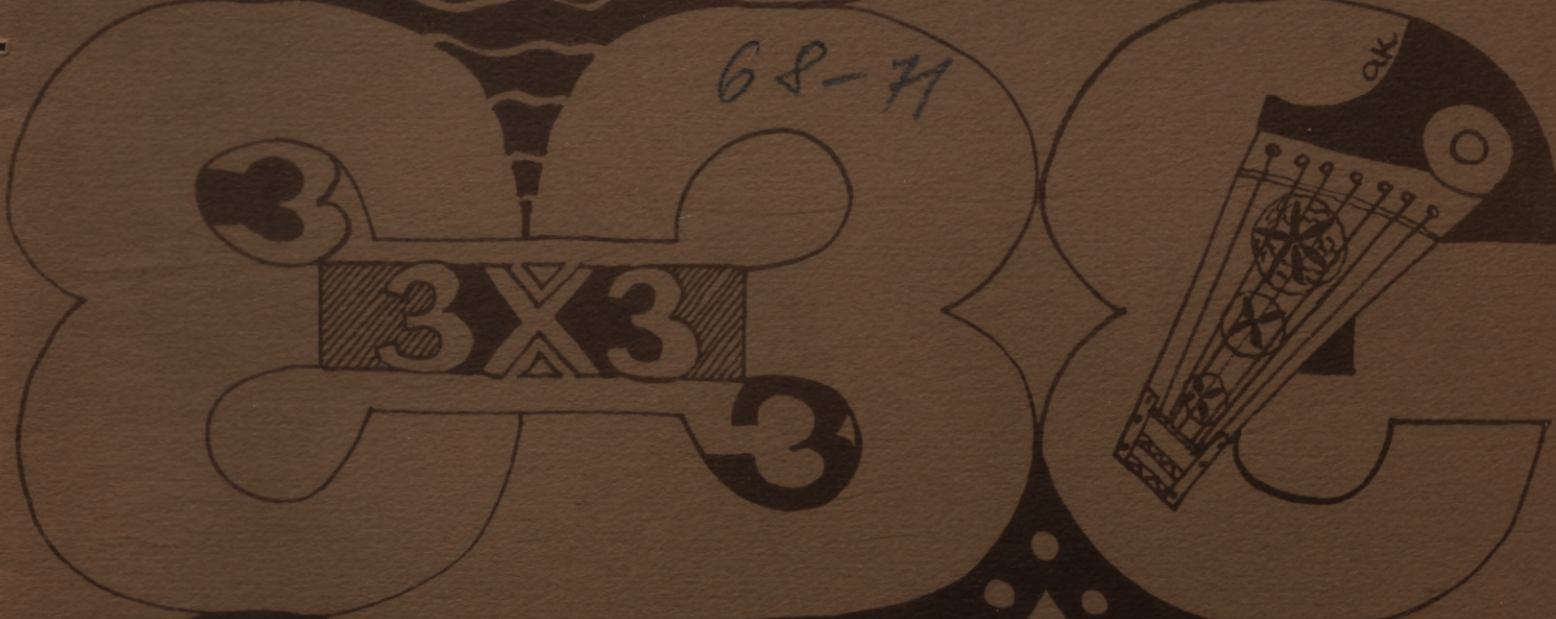

pa dejas ceļu 68

PDC 68

32. K.D. TAUTAS DEJU UZVEDUMS

Gjermo Kīs-Arenas
(Tulkojusi Vita Ruņģe)

Ar prieku baudīju tautas deju sarīkojumu Kanberas Kultūras dienās.

Programma bija rūpīgi izstrādāta un deju grupas ļoti disciplinētas – divas bāziskas vajadzības labam priekšnesumam.

Uzvedums bija pirmklasīgs, kurš saliedētā programmā varēja ietilpināt grupas ar dažādu dejošanas māku un uzstāšanās pieredzi. Krāšņie tērpi izcēla deju variāciju un kustību.

Iepriecināja arī skaistās dekorācijas un labais skatuves apgaismojums.

Biju iespaidots par to, ka no tik lieliem attālumiem katru gadu sabrauc tik daudz latviešu piedalīties jūsu svētkos.

Redaktors	Juris Ruņģis
Techniskais redaktors	Jānis Dūšelis
Saimnieciskās daļas vadītāja	Anna Majoriņš
LJAA pārstāvis	Andris Kariks
Pārstāve Melburnā	Ināra Zemītis
Pārstāve Adelaidē	Maruta Šmits
Redakcijas locekļi	Kārlis Paegle, Vita Ruņģe, Valda Siksa, Andrejs Upenieks, Sane Upeniece
Vākus darinājusi	Andra Kīna

PA DEJAS CEĻU 68
1983. gada februārī
izdod

Austrālijas latviešu tautas deju kopas

Redakcijai piesūtītie izdevumi: Vaga 4; Brīvība 8(241), 9(242), 10(243); Darba Jaunatne 25/26, 27, 28; Montrealas Latviešu biedrības Ziņotājs 11(404), 12(405), 1(406); Jaunā Gaita 140; Rūgtais Apinis 53

Ar vārdu, segvārdu vai iniciāļiem parakstīti raksti ne vienmēr atbilst redakcijas viedoklim.

MATERIĀLI PDC 69 IESNIEDZAMI LĪDZ 1983. GADA 15. APRĪLIM.

Adrese – 21 Margaret Street, ROSEVILLE, NSW 2069, Australia

Viena gada abonements (6 numuri) maksā
\$A8.00 Austrālijā, un ārzemēs pa lēno pastu.

*

Sludinājumi maksā

1 lapaspuse – \$A100.00 ½ lapaspuse – \$A50.00

¼ lapaspuse – \$A25.00

Atlaides uz pieprasījuma

*

Iepriekšējie numuri dabūjami pret pasta izmaksu.

*

Naudas pārvedumi un čeki izrakstāmi
Austrālijas dolāros uz ALTDK vārdu.

*

PA DEJAS CEĻU 68

February, 1983

published by

Australian Latvian Folk Dancing Groups

3 X 3 1983 KANBERA

Vita Ruņģe

Pirmā 3x3 nometne Austrālijā notika 1983. gada janvārī tūlīt pēc Kanberas Kultūras dienām.

Nometnes vieta bija Birrigai – Izglītības ministrijas īpašums, apmēram 40km no Kanberas. Tā ir skaista vieta, kalniem ielenkta; ap barakām lēkā ķenguru bari un cēli staigā nopietni emu putni. Brīvos brīžos, agri no rīta un pievakarē, ķenguru bariem pievienojās arī mūsu bērni, kuri skraidīja pa kalniem un klaigāja priecīgās balsīs.

3x3 nometne ir domāta visām paaudzēm un tādas tur arī sabrauca – jaunākai dalībniecei bija tikai 13 mēneši, bet vecākai 70 gadu. Pa vidu bija ģimenes ar maziem un lieliem bērniem, precēti pāri bez bērniem, vieninieki un saujiņa jauniešu.

Programma bija izstrādāta tā, lai katra vecuma un interešu grupiņa varētu atrast sev piemērotu vietu un vielu, kas tai interesētu un no kuras tā varētu ko iegūt. Spriežot pēc sarunām ar dalībniekiem pa nometnes laiku un arī pēc tam, tas arī izdevās. Protams, ir lietas, kuras nākošajā nometnē būs jāmaina, kurām jāpieliek klāt vai jāatņem, bet, pēc visām pārrunām bija jautājums – kad varam pieteikties nākamai 3x3 nometnei?

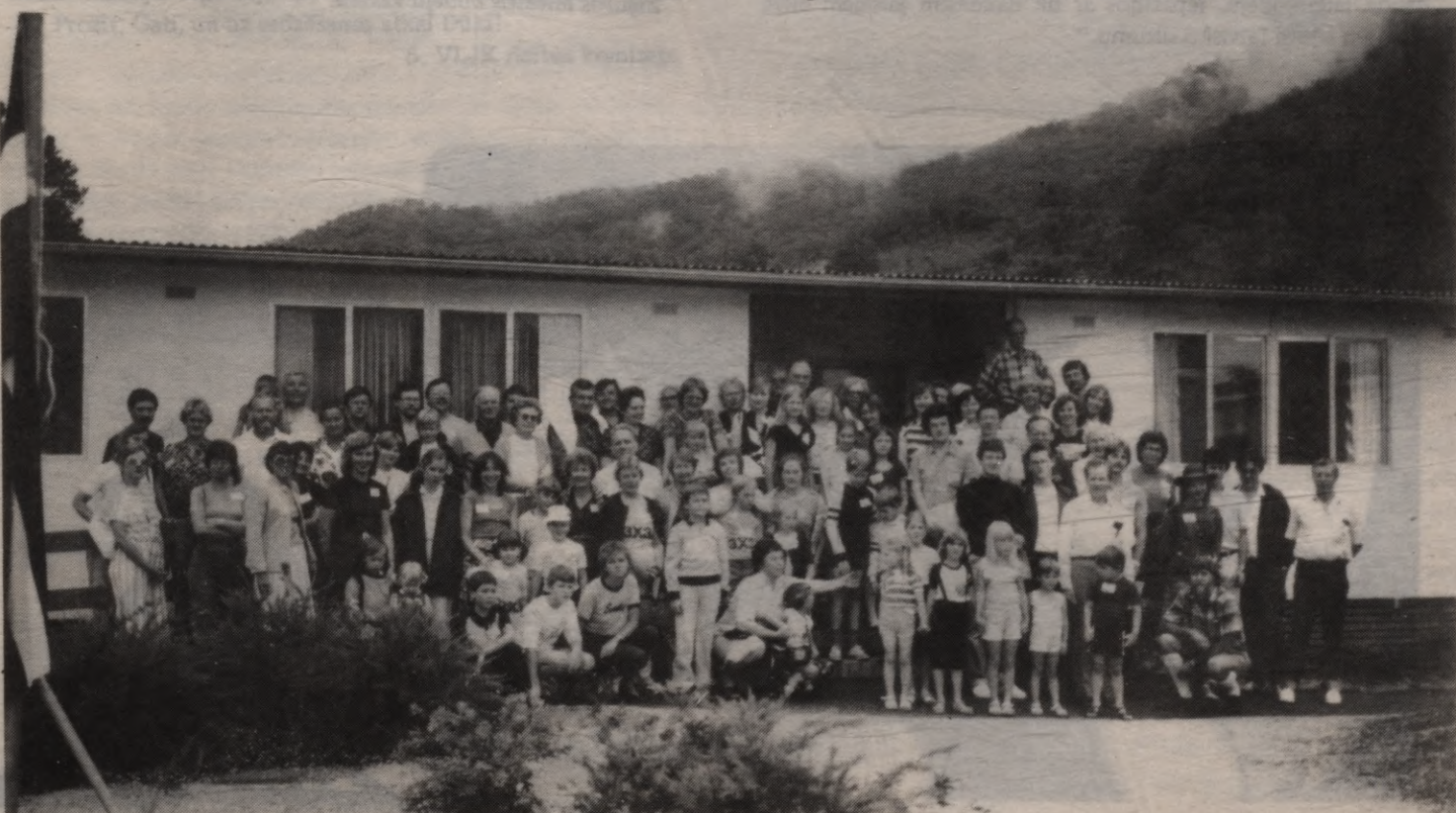
Dienas programma bija diezgan intensīva. Tūlīt pēc brokastīm notika referāti, kuros piedalījās visi dalībnieki. Referātu tematos bija liela dažādība. Pirmajā dienā klausījāmies Emīla Dēliņa *Latviskums Austrālijā: mērķi un līdzekļi*, kam sekoja Solveigas Miezītes *Ģimenes un sabiedrības ietekme latviskas identitātes attīstībā jauniešos*. Sekojošās dienās dzirdējām Ausmas Mednes referātu *Latviskais pasaules uzskats*,

Anitas Liepiņas *Kā latviešu literatūra iederas pasaules literatūrā*, Andras un Imanta Kīnu *Latvijas brīvdabas muzejs*, Gunāra Nāgeļa *Trimdas jaunatnes analīze* un Māras Siksnas *Tautas tērpu rotas*.

Pēc referātiem dalībnieki sadalījās interešu grupās, kurās mācījās, piemēram, par latviešu teātri, koklēšanu, aušanu un ģimenes godiem, un iedziļinājās latviešu valodā.

Pēcpusdienā bija paredzētas divas stundas peldēšanai, bet tā kā arī Kanberā sausums bija smagi manāms, uz tuvāko peldēšanas vietu aizbrauca tikai tie, kuriem bija tik mazi bērni, kuri vēl spēja priecāties par seklām, dubļainām peļķītēm. Lielākā daļa cilvēku turpināja interešu grupu darbību un diskusijas.

Vakaros notika 3 dažādas nodarbības – vairāk vai mazāk organizētas. Tūlīt pēc vakariņām visi, ieskaitot bērnus, piedalījās kopīgās organizētās izpriecēs – Zigurds Miezītis vadīja rotaļas un tautas dejas un ar Skaidrīti Darius budoļu vakaru, kurā katrs ātrumā pārģērbās kā nu varēja un sekoja garai sievai, zirgam, stārķim un čigāniem ķekatu gājienā. Pirmā vakarā ar Austri Grasi dziedājām līdz agram rītam, bet uz nedēļas beigām izbaudījām divus teātrus. Pirmais – *Brīnumlielais rācenis* Māras Siksnas un Marutas Karnupas vadībā, ko bērni īsā laikā bija ļoti sekmīgi iestudējuši. Pateicoties Dacei Bobetai, bērni izkrāsoja skaistas dekorācijas, ar kurām abas lugas lepojās. Otrā lugā – *Sarkangalvīte* Anitas Apeles režijā – redzējām Gunti Liepiņu no Toronto, pirmo reizi uz skatuves spēlējam 2 lomas un Miķeli Danci un Andreju Bobetu izjūtīgi tēlojam kokus. Pēdējā

Visi 3x3 nometnes dalībnieki pēc atklāšanas.

vakarā Zigurds Miezītis vadīja ugunsgrūdu, kur katras istabas iemītnieki sniedza īsu priekšnesumu un kokačāji rādīja jauniegūto mākslu. Notika arī kaislīgs dziesmu karš, kurā uzvarēja bērni – pret sievu un vīru grupām!

Bez šīm kopdarbībām vakaros notika arī nopietnākas lietas – forumi, kur pārrunāja kā sagatavoties braukšanai uz Latviju, latviešu valodas uzturēšanu Austrālijā un par cik organizēta latviešu sabiedrība ir mums nepieciešama.

Pēc šīs formālākās vakara daļas, pateicoties Guntim Liepiņam, kurš no Kanadas atveda daudzas videolentes, un Kanadas sūtniecībai, kura sagādāja piemērotus aparātus, varējām beidzot baudīt, starp daudz cita, Baibas Rubesas *Varoņdarbus*, dziesmu svētkus Latvijā un Amerikā, un vēlreiz pārdzīvot Kanabas Kultūras dienas.

Pa šīm vēlām nakts stundām, kamēr citi baudīja videolentes, dziedāja, diskutēja līdz agram rītam, Jānis Dūšelis rakstīja avīzi. Viņam palīdzēja jauniešu grupiņa, un arī citi, ieskaitot Bonifaciju Pāvulānu, izbrīna pilns, ar Latgales uzskatiem un smagu izlokšni. Redakcijā uzturējās arī visi tie, kuri vēlējās runāt un runāt līdz rīta ausmai, vai arī Jānim „palīdzēt”. Tomēr, katru rītu avīze bija nodrukāta jau pirms brokastīm.

Līdztekus 3x3 nodarbībām notika 1/2x1/2 Marutas Karnupas vadībā, kurā piedalījās bērni. Bez nometnes kopīgām darbībām, bērni varēja ņemt dalību visos referātos un ievirzēs, bet 1/2x1/2 nodarbības bieži vairāk saistīja viņu interesi. Viņi taisīja bērza svečturus, plānoja pilsētas, veidoja mālu, izbrauca uz Tidbinbilla izplatījuma pētīšanas iestādi un piedalījās šķēršļu gājienā.

Tā pavadījām nedēļu – ieguvām daudz zināšanu un jaunu māku, bet arī vēl daudz kā. Jau no pirmās dienas izjutām kopīgumu, siltumu, gribu dalīties, mācīties, iepazīties. Tā bija pozitīva nedēļa!

Vienas dalībnieces vārdi varbūt izsaka arī citu domas: „3x3 neaizmirsīšu. Tur smēlos vērtīgos referātos, izmantoju daudz jaunu ideju, iepazīnos ar tik daudziem jauniem cilvēkiem un izjutu latvisko siltumu.”

Zigurds Miezītis budeļu vakarā.

1/2 lapa puse – 5A25 05
Atbalsta uz pēdējās

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Latvijas Valsts Bibliotēka

Uldis Siliņš un Austris Grasis tautas dziesmu vakarā.

6. V.L.J.K. AUSTRĀLIJĀ AMERIKĀ AR GATI PUIDI

Gatis Puide, bijušais AMA dibinātājs un LJAA priekšsēdis, 8. janvārī atstāja Austrāliju ar nolūku uzsākt jaunu dzīvi Kanadā.

Gatis mērīs lēnu ceļu uz Toronto, jo no Sanfrancisko viņš brauc tālāk ar „Greyhound” busiem, apstājoties 12 latviešu centros, ieskaitot Losandželosu, Sietlu, Čikagu, Mineapoli, Mīlvokus, Ņujorku un Vašingtonu. Saules jostniekiem šāda turneja liksies pazīstama, bet Gata turnejas mērķis ir iepazīstināt vietējos jauniešus ar 6. VLJK, Austrāliju un Austrālijas latviešiem.

Katrā pilsētā Gatis uzstāsies ar programmu, kurā viņš izrādīs Austrālijas tūrisma filmu, stāstīs par Austrālijas īpatnībām un latviešiem (bieži tā pati lieta!) un dziedās paša un citu Austrālijas latviešu komponētas dziesmas.

Programmas smagpunkts tomēr būs 6. VLJK un Gatis stāstīs par tā programmu un mērķiem, kā arī izrādīs diapozitīvus par kongresa vietu, Dūkī (kuru Gatis paspēja apciemot pirms braukšanas).

Gatis plāno katrā pilsētā uzturēties dažas dienas, tā kā iznāks arī personīgā veidā ar vietējiem uzņemt kontaktus. Turneju ir organizējis 6. VLJK komitejas ALJA loceklis Guntis Šmidchens, ieceļot katrā centrā atbildīgu cilvēku. Gaidam ziņas no Gata un Gunta par atsaucību un sekmēm.

Gata „mēģinājumi” Melburnā un 3x3 nometnē Kanberā atstāja labu iespaidu un jūtamies droši, ka šīs turnejas dēļ 6. VLJK piedalīsies vairāk dalībnieku no ASV un Kanadas.

Kā jau liela daļa Austrālijas jauniešu zinās, Gatis dodas uz Toronto, lai vadītu turienes Latviešu centra krodziņu. Novēlam Gatim laimīgu ceļa vēju un visu labāko savā jaunajā dzīvē.

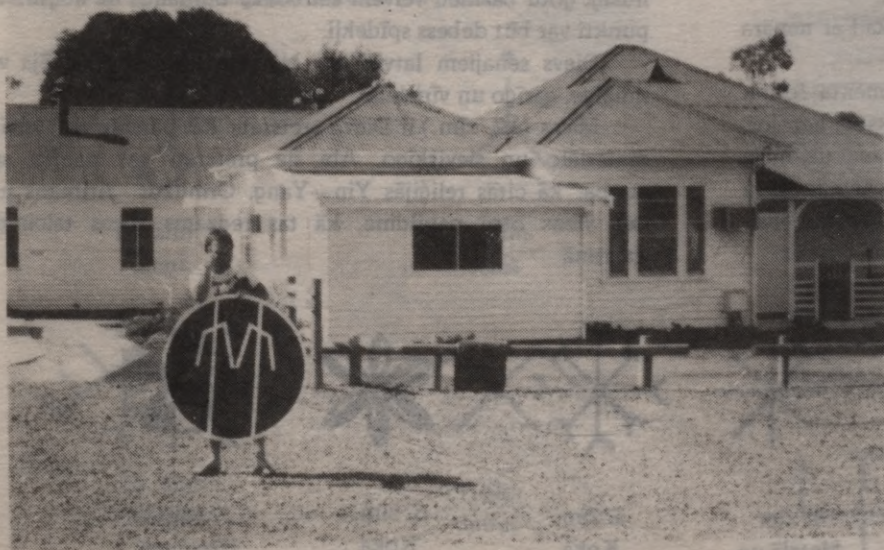
Prozīt, Gati, un uz redzēšanos atkal Dūkī!

6. VLJK rīcības komiteja.

6. VISPASAULES LATVIEŠU JAUNATNES KONGRESS

No 1983.g. 31. decembra līdz 1984.g. 6. janvārim AUSTRĀLIJĀ

6. VLJK Dūkī – Gatis Puide jūsmo par krodzina telpām.

LATVJU RAKSTU ELEMENTI

E. Mednis

Latvju raksti ir mūsu tautas mākslas dekoratīvā daļa. Tur pieder mūsu ornamenti, daži arhitektūras elementi, un, varbūt, īpašuma zīmes.

Latvju rakstus pētījuši A. Dzērvītis, J. Bīne, E. un A. Brastiņi, E. Paegle, V. Lamsters, V. Klētnieks u.c.. Protams, pašu pētnieku uzskati un pieejas bija dažādas, piemēram, A. Dzērvītis ieteica saglabāt un lietot tautā lietotos rakstu nosaukumus, kamēr E. Paegle mūsu rakstus salīdzināja ar Kipras sillabārija zīmēm un mēģināja tajos atrast mūsu rakstības atliekas. Vai latviešiem tiešām sava rakstība bijusi, nav pierādījumu, lai gan daži pētnieki tos meklē kādas vecas kokles iegriezumos, īpašuma zīmēs un Līvānu villaines apaudā.

Tāpat kā literātūra ir atsevišķu burtu salikums, mūsu raksti (ornamenti) ir atsevišķu simbolu vai elementu salikums. Šie simboli ir –

DEBESS SPĪDEKĻI – Saule, Mēness un Auseklis (1. zīm.)

Saule latviešiem ir sieviešu simbols, Mēness un Auseklis – vīriešu un karavīru zīmes. Šī simbolika redzama mūsu tautas dziesmās, sevišķi gadskārtu un kāzu dziesmās:

Mēness ņēma Saules meitu,
Lūdza mani vedībās.

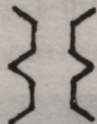
vai

Kur tu skriesi, Mēnestiņi,
Ar to zvaigzņu pudurīti?
Karā eimu, karā teku
Jaunu puīšu palīgos.

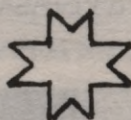
1. zīm.

Saule

Mēness

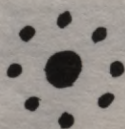

Auseklis

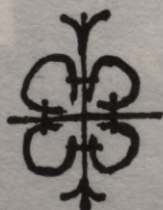
Saule var būt ar 2, 4, 6 vai 8 lapām, bet nekad ar nepāra lapu skaitu.

Saules zīmes varianti ir labs piemērs kā elementa formu nosaka materiāls un tehnika (2. – 7. zīm.). Rakstus lietojot, jāizvēlas materiālam piemērots variants, piemēram, uz māla poda nevar lietot izšuvuma rakstu. Šādas kļūdas ir pat mūsu jaunākos tautas tērpos – ar bronzas spirālītēm uzšūta dedzinājuma saulīte kādā Kurzemes villainē.

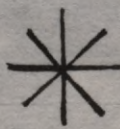
Saule:

2. zīm.
Metalā

3. zīm.
Dzelzs
vārtos

4. zīm.
Metalā un
izšuvumā

5. zīm.
Koka
dedzinājumā

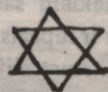

6. zīm.
Koka
griezumā

7. zīm.
Izšuvumā

Mūsu ornamentā NAV ne 6-staru (Dāvida) zvaigznes (8. zīm.), ne arī 5-staru (pentagramma) zvaigznes (9. zīm.). Pēdējo, sauktu par lietuvēna krustu, mūsu zemē ieveda kopā ar kristīgo reliģiju no Vakareiropas.

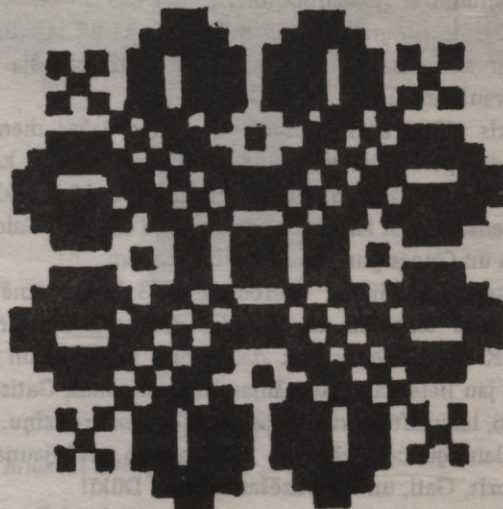

8. zīm.
Dāvida
zvaigzne

9. zīm.
Pentagramma

Rakstiem attīstoties un sakuplojot, rakstu elementi saplūst kopā (10. zīm.). Visbiežāk saplūst saules, zarotā krusta un ausekļa zīmes, tad Jumja un Mārtiņa zīmes, tāpat Mēness zīme ar Sauļoto stabu.

10. zīm.

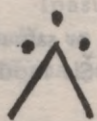
Raksta sakuplojums
Saule – Auseklis – Krusts

RELIĢISKIE SIMBOLI

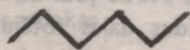
Dieva zīme (11. zīm.) ir augšup vērsts jumtiņš, kas līdzīgi gotu baznīcu velvēm simbolizē tiekšanos uz augšu. Trīs punkti var būt debess spīdekļi.

Dievs senajiem latviešiem bija viens un simbolizēja visu mūžīgo, garīgo un vīrišķīgo.

Māra (12. zīm.) ir Dieva pretstats, kas pārstāv visu laicīgo, materiālo un sievišķīgo. Abi šie pretstati nav naidīgi savā starpā, kā citās reliģijās Yin – Yang, Ormuzds – Arimans u.c., bet viens otru papildina, kā tas redzams Nīcas talcinieku dziesmā

11. zīm.
Dievs

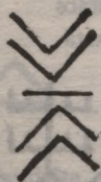
12. zīm.
Māra

Dieva gadi, Māras maize,
Mūsu pašu sūra vara.

Māra ir līdzīga citu seno reliģiju "Earth Mother", un viņas dažādie aspekti parādās mūsu „mātēs” – Zemes māte, Meža māte, Jūras māte u.t.t.. Arī Māras zīme – līkločis – sastopama citās tautās kā ūdens, čūskas u.c. zīmes.

Laima (13. zīm.) ir likteņa licēja, līdzīga ģermāņu Vērpējām. Latvieši ticēja, ka cilvēkam ir brīva griba, bet lielos vilcienos viņa dzīves robežas ir noliktas jau pie dzimšanas – bagātu vai nabaga vecāku bērns, veselība, izskats u.t.t..

Vai tā ar Laima bija,
Kas kalpam mūžu lēma?
Slikta maize, slikta drēbe,
Pie durvīm guļas vieta.

13. zīm.
Laima

GADA LAIKU SIMBOLI

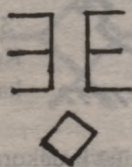
Dabas norises un parādības zenie latvieši identificēja ar Dieva dēliem, kas reizē bija arī vīriešu apzīmējums dzejā blakus Saules meitām – sievietēm.

Dieva dēli pirti kūra,
Saules meitas pērējī's.

Dažiem Dieva dēliem bija savas zīmes – Ūsiņš – pavasara simbols (14. zīm.). Šī zīme daudz redzama galdautu un cimdu rakstos. Rombs zem šīs zīmes var nebūt. Jānis – vasaras saulgrieži (15. zīm.). Sastopama iededzināta alus kausos un kādā Zemgales vainagā.

Mārtiņš – rudens un karavīra zīme (16. zīm.).

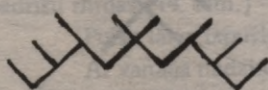
Jumis – rudens un auglības simbols (17. zīm.).

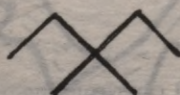
14. zīm.
Ūsiņš

15. zīm.
Jānis

16. zīm.
Mārtiņš

17. zīm.
Jumis

KRUSTI

Dažādu krusta variantu mūsu ornamentā ir ļoti daudz:

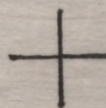
Krustiem kalta krievu zeme,
Margiem Rīga nomargota;
Aiz krustiem, aiz margiem
Neredz sauli uzlecām.

Krusts (18. zīm.) ornamentā parādās gan kā galvenais elements, gan kā sākās raksts laukumu piepildīšanai. Ēku pakškos iecirsts, tas domāts ēku pasargāšanai no uguns. Mūsu krustam nav sakara ar kristīgo reliģiju. Taisni otrādi – pēc Latvijas pakļaušanas ordenim Sāmsalas bīskaps izdeva rīkojumu, kas aizliedza kapsētās uzstādīt krustus un citas pagānu zīmes.

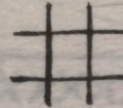
Zarotais krusts (19. zīm.). Ja šim krustam ir vairāk par 2 zariem katrā malā, tas ir Zarotais dārziņš (20. zīm.).

Zobotais dārziņš (21. zīm.) sastopams galvenokārt jostās. Tas drusku atgādina indiāņu ornamentu, lai gan pēdējā dominē 30° un 60° leņķi, kamēr mūsu rakstā tie ir 45° un 90°.

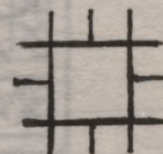
Krustakrusts vai ugunskrusts (22. un 23. zīm.) var būt veidots no 4 vai 5 krustiem, jo šis krusts senos laikos uzvilks pelniem apraustai ugunij un maizes klaipiem pirms cepšanas.

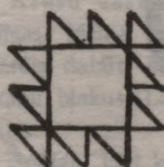
18. zīm.
Krusts

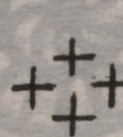
19. zīm.
Zarotais
krusts

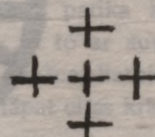
20. zīm.
Zarotais
dārziņš

21. zīm.
Zobotais
dārziņš

22. zīm.
Ugunskrusts

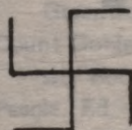

23. zīm.
Ugunskrusts

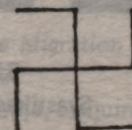
SVASTIKAS

Svastika (24. un 25. zīm.) ir indiešu vārds un nozīmē apmēram „labu laimi”. Indieši gan ar šo vārdu saprot tikai krustu ar zariem pulksteņa rādītāja virzienā, bet šeit tas apzīmēs krustus ar zariem abos virzienos, jo mūsu rakstā tie bieži lietoti kopā.

Latviešu valodā svastikas nosaukums ir pazudis. Nav piemēroti arī daži jaunāki nosaukumi – kāšu krusts ir tulkots vācu "Hakenkreuz", ugunskrusts ir krustakrusts, pārkoņkrusts bija politiska organizācija Latvijā, un par A.Brastiņa ieteikto laimes krustu trūkst pierādījumu. Pēc A.Dzērvītes ziņām kādā Latvijas novadā svastika saukta vienkārši par krustu.

24. zīm.
Svastika

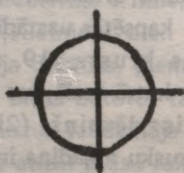
25. zīm.
Svastika

Svastikas zīme pazīstama daudzās tautās un ir ļoti sena (vecākā ir apmēram 8000 gadu veca un atrasta tagadējā Irānā). Svastikas simbolika dažādām tautām dažāda – laime, dzīvība, veselība, bagātība, uguns, saule u.c.. Amerikas indiāņiem šī zīme simbolizēja 4 debess puses.

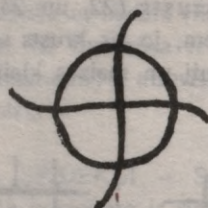
Par svastikas izcelšanos ir daudz dažādu teoriju – krustoti zībeņi, krustoti arābu cipari 7, krustotas meandras, āriešu uguns urbis (arani) u.t.t.. Ticamāka ir svastikas attīstība no vecākās saules zīmes – apla (26. – 29. zīm.). Viena no šādām pārejas formām ir mūsu 3. g.s. Raunas sakta (30. zīm.).

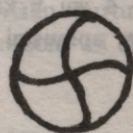
26. zīm.

27. zīm.

28. zīm.

29. zīm.

30. zīm.

3. g.s. Raunas sakta

Latviešu rakstos svastika visplašāk attīstās no 7. – 13. g.s.. Parādās bagāti svastikas sakuplojumi (31. zīm.), ko prasa mūsu raksta simetrija.

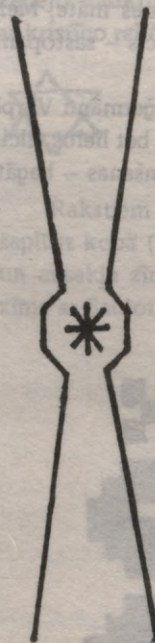
31. zīm.

Svastikas sakuplojums

CITI RAKSTI

Sauļotais stabs (32. un 33. zīm.) ir kolona ar sašaurinātu vidu. Vidus daļas rotājums var arī nebūt. Šis motīvs redzams arī audumu, sevišķi cimdus rakstos.

Zalktītis (34. zīm.) un Saules (Austras) koks (35. zīm.). Daži pētnieki šīs zīmes pieņem par pamatelementiem, daži ne. Zalktītis varētu būt arī divi mēneši, vai puse no svastikas, kamēr Saules koka variantu ir tik daudz, ka kādu pamatelementu no tiem būs grūti izvēlēties.

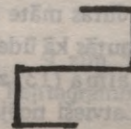
32. zīm.

Sauļotais stabs

33. zīm.

Sauļotais stabs
cimdus rakstā

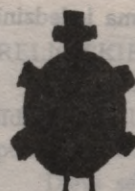

34. zīm.
Zalktītis

35. zīm.

Saules koks

36. zīm.

Krupītis

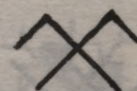
37. zīm.

Kurzemes
kapa zīme

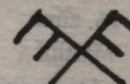
Jumtāži (38. – 40. zīm.) arhitektūrā ir dekoratīvs jumta šķores noslēgums. Liela līdzība ar pūķu un zirgu galvām skandināvu arhitektūrā.

38. zīm.

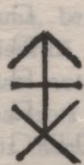

39. zīm.

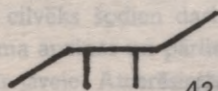

40. zīm.

Īpašuma zīmes (41. un 42. zīm.) lietotas darba rīku, bišu koku un citu piederumu apzīmēšanai. Daži pētnieki tajās mēģina saskatīt senās rakstības atliekas.

41. zīm.
Īpašuma
zīme

42. zīm.
Īpašuma
zīme

SĪKIE RAKSTI

Parād' manim, tautu meita,
Visus savus sīkus rakstus.
Ja būs labi rakstījusi,
Tad vedīšu bālīņam.

Šie ir tīri dekoratīvi raksti bez sevišķas nozīmes (43. zīm.). Tautā šiem rakstiem ir daudz un dažādi nosaukumi – jumtiņš, kaudzīte, vēzītis, skujiņa, grābeklītis, cūkactiņa, secumiņš, apaļais raksts, zirniši, stūrainis, ozoliņš u.c..

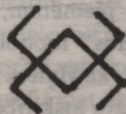
43. zīm.
Sīkie raksti

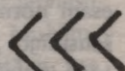
Jumtiņš

Kaudzīte

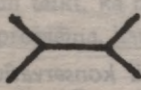
Vēzītis

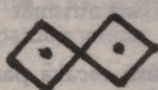
Skujiņa

Cūkactiņa

Secumiņš

Apālais
raksts

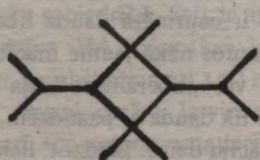
Grābeklītis

Zirnišis

Stūrainis

Ozoliņš

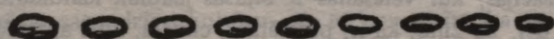

Ozoliņš

Vēl sīkāk rotājumi ir punktiņi, svītriņas, riņķīši, lociņi u.c.. Īpatnējs koka rotājums ir vanaga nadziņi – iegrebtu bedrīšu rindas (44. zīm.) –

Pušu laiva izpušķota
Ar vanaga nadziņiem.

Šie rotājumi kopā ar pamatelementiem veido to, ko mēs pazīstam kā latvju rakstu.

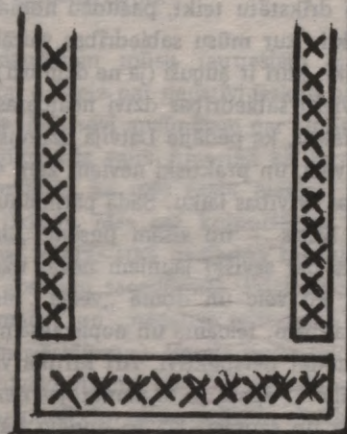
44. zīm.
Vanaga nadziņi

RAKSTU KOMPOZICIJA

Par kompozīciju sarakstītas daudzas grāmatas, bet senajiem latviešiem to nebija, un viņi skatījās tikai, lai raksta salikums būtu acij tīkams. To panāca ar simetriju, samēriem un krāsu saskaņu.

Simetrija. Latviešu raksts visumā ir simetrisks uz vismaz vienas ass. Simetrijas dēļ svastiku lieto vai nu sakuplojumos, vai arī labo un kreiso blakus. Apšaubāmi ir šodien gatavotie t.s. septiņu dienu gredzeni ar nepāra piekariem.

Samēri. Lai rotājums izceltos, rotātajam laukumam jābūt līdzsvarā ar nerotāto. Raksturīgs un īpatnējs latviešiem ir raksta salikums villainēs, kur gala un malu joslas nesavienojas (45. zīm.).

45. zīm.
Villaines gala
salikums

Krāsu saskaņa. Latviešiem krāsas patika košas, bet svinīgas. Melna krāsa netika lietota, jo to ar augu krāsām nevarēja dabūt. Melnā efektu tomēr panāca, lietojot zilu un sarkanu blakus (Latgales bērnu josta), tāpat citas krāsu kombinācijas.

Šodien, kad krāsu izvēle ir daudz lielāka, ar krāsu salikumiem jāuzmanās, lai tie nezaudētu svinīgo noskaņu.

Šīsdienas daiļdarbos parādās latviski darbi bez ornamenta. Lai šie darbi būtu latviski, nepieciešams tomēr rakstu labi pazīt, jo raksts, krāsa un forma ir vienība.

VĒRES:

- Liģers, Z., Dzērvīte, A., Legzdiņš R., red. – *Latvju raksti I, II, III*, A. Ozoliņa apg., (1957, 1959, 1973), Vācijā
Latviešu tautas dziesmas I–XI, Švābe, A., galv. red., Imanta (1952–1956), Kopenhagēnā
Latvijas Saule – E. Paegles izdevums (1923–1932), Rīgā
Arheoloģija un etnogrāfija XI – Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures institūts, izd. Zinātne (1974), Rīgā
Labietis – Latvju Dievturu Sadraudzes izdevums (1955–1975), K. Grenciona apg., Čikagā
Klētņieks, V. – *Senču raksti*, izd. Kārļa Goppera Fonds (1964) Greenwood Printers
Count Goblet D'Alviella – *The Migration of Symbols*, University Books (1956), Ņujorkā
Paegle, Ed. – *Latvju rakstu krāja*, lasījums ar rokraksta tiesībām (1946), trimdā

KAS IR KĀRTĪBĀ AR LATVIEŠU SABIEDRĪBU? (UN DAŽI VĀRDI PAR TO, KAS NAV KĀRTĪBĀ)

Prof. Visvaldis Klīve
(Pārņemts no VAGA 4, 1982. g. novembrī)

Mēs dzīvojam laikā, kad cilvēkiem ļoti patīk kritizēt mūsu sabiedrību, sevišķi tās organizācijas (īpaši centrālās), sabiedrisko darbiniekus un vadītājus. Šīs kritikas laiks lielā mērā atspoguļo faktu, ka mēs pārdzīvojam noteiktu pārmaiņu mūsu sabiedrībā, ja tā drīkstētu teikt, paaudžu nomaiņu. Mēs esam sasnieguši stāvokli, kur mūsu sabiedrības vairākumu, laikam, jau sastāda cilvēki, kuri ir auguši (ja ne dzimuši) ārpus Latvijas un normālu latviešu sabiedrības dzīvi neatceras. Atcerēsimies tikai vienkāršo faktu, ka pēdējie Latvijā dzimušie bērni šodien jau ir 37 gadus veci, un praktiski neviens zem 44–45 gadiem neatceras Latvijas brīvības laiku. Šādā pārmaiņu laikā ātri vien rodas kritiskas balsis – no visām pusēm. „Jaunie” (kurus, laikam, gan vairs par sevišķi jauniem nevar uzskatīt) ir neapmierināti ar to, ko veic un domā „vecie”, un otrādi. Šāda kritika ir, bez šaubām, teicama un nepieciešama, bet mēs šeit nedrīkstam pazaudēt perspektīvi. Arī kritika var kļūt „šablonska” un „sterīla” – īpaši, ja tā pamatojas nezināšanā vai arī nevēlēšanās zināt un saprast. Kā to minēju kādā citā rakstā, bīstami ir dzīvot (un sevišķi kritizēt) bez vēsturiskas perspektīves un apstākļu izpratnes.

Tādēļ sāksim nevis ar to, kas NAV kārtībā, bet ar dažiem mītiem par latviešu sabiedrību (sevišķi Amerikas Savienotajās Valstīs).

1. MĪTS – latviešu sabiedrība ir saskelta, latviešiem trūkst vienības, latvieši ir strīdīgi un ķildīgi.

Latviešu sabiedrība nav citādāka kā citas sabiedrības vai etniskās grupas. Taisni otrādi, starp apspiestām tautām, latvieši ir varbūt tie visvienotākie. To mēs redzam katru dienu, kad nodarbojamies, piemēram, ar baltiešu sadarbības jautājumiem vai visu apspiesto tautu kopējiem pasākumiem. Lietuvieši tālu nevar sacensties ar mums vienības jautājumos, un īgauņi vēl tagad nav tikuši pie savas kopējas baznīcas šajā kontinentā. Ja latviešiem ir jāiznes viss smagums baltiešu (un dažkārt visu Austrumeiropas tautu) darbā, tad tas ir lielā mērā tādēļ, ka mēs esam stipri vienoti. Mums nav katrā zemē vairākas centrālās organizācijas, kuras apkarojas; mums ir sadarbība visas pasaules mērogā, mūsu baznīcas ir vienotas, mums ir organizācijas, kuras aptver latviešus no daudzām zemēm, u.t.t. „Strīdās kā letiņi” ir absolūts mīts, un mums nav nekāda pamata to atkārtot.

2. MĪTS – latviešu sabiedrība ir (vai arī tai jābūt) izņēmums, kur neparādās arī normālās sabiedrības attīstība un procesi.

Tīri dabiski, latviešu sabiedrība dzīvo nenormālos apstākļos, ārpus savas zemes, svešu tautu vidē un ietekmē, u.t.t. Tas nozīmē, ka tai ir savas nopietnas, nozīmīgas (pat traģiskas) problēmas, bet tas nenozīmē, ka tajā nenotiktu arī normāli sabiedriski, politiski un kulturāli procesi. Latviešu sabiedrība nav sastingusi (paldies Dievam „nē!”), un mums nav jābūt

pārsteigtiem par šiem procesiem. Tādā veidā parādās dažādi ieskati politiskos jautājumos, kultūras jautājumos. Ja kāds iedomājas, ka, piemēram, latviešu politiskā domāšana būtu apstājusies 1940. vai 1945. gada domāšanā (vienalga kādu robežu mēs nevilkto), tad tas ir mīts. Īpaši mūsu vidējā un jaunākā paaudze, kas ir augusi daudz maz normālos apstākļos un pieradusi apkārtējo sabiedrību politiskai videi, nāk ar savām domām un saviem ieskatiem. Tas ir sagaidāms. Tas, ka mums ir dažādi ieskati svarīgos mūsu sabiedrības jautājumos, nenozīmē, ka ar mums nebūtu kautkas kārtībā, bet gan otrādi – ar mums ir kautkas kārtībā – mēs vismaz dažā ziņā dzīvojam normālu dzīvi. Tas nenozīmē, ka mēs būtu „saskelti”, bet ka esam normāli. Mēs, piemēram, neuztraucamies par amerikāņu šausmīgo „sašķelšanos” republikāņos un demokrātos. Amerikāņi ir tiešām lepni, ka viņiem ir šāda divpartiju sistēma, un ka šīm partijām ir uzskatu atšķirības. Mums šīs normālās parādības latviešu sabiedrībā ir jāsaprot un jāpieiet ne tik daudz ar kritiku, bet ar vēlēšanos atrast normālos veidus, kā atšķirības sabiedrības domāšanā atrisināt.

3. MĪTS – mūsu vecākā paaudze ir konservatīva un netaisnīga pie vārda.

Vispirms, tas nav īsti pareizi no faktuālā redzes viedokļa. Pārļaižot acis kaut vai tīri pavirši, piemēram, ALA's kongresu vai valdes sastāviem, tur ir galvenā kārtā vidējās un jaunākās paaudzes locekļi. Pēdējie četri ALA's valdes priekšsēdētāji visi ir bijuši vidējās paaudzes locekļi, kuri savu sabiedrisko veidošanos ir ieguvuši šeit, ASV. Tas pats arī ir daudzās citās organizācijās. Tālāk, esmu redzējis ļoti konservatīvus vidējās un pat jaunākās paaudzes locekļus un otrādi, liberālus vecākās paaudzes pārstāvjus. Piemēram, mūsu vecākās paaudzes mācītāji (kas ieguvuši izglītību Latvijas universitātē) ir caurmērā daudz liberālāki reliģiskos un teoloģiskos jautājumos nekā jaunie mācītāji. Jautājums par „konservatīvismu” vai „liberalismu” (ja šie termiņi kautko nozīmē) nav saistīts tik daudz ar paaudzēm, kā ar izglītību, personīgo ievirzi un situāciju dzīvē. Biedzot, lielākā latviešu sabiedrības daļa – tāpat kā daudzās citās sabiedrībās – ir vidus ceļa gājēji, kas orientējas ne tik daudz pēc ideoloģiskiem kā materiāliem apsvērumiem.

4. MĪTS – organizāciju amatvīri tikai turas savos amatos un cīnās, lai tur noturētos.

Caurmēra pieredze draudžu un biedrību gada sapulcēs parasti liecina taisni pretējo. Lielākā problēma ir atrast kandidātus, kuri vispār būtu ar mieru kandidēt un darbus uzņemties. (Tas, cita starpā, nav nekas raksturīgs latviešu sabiedrībai, un piemērotu darbinieku rekrutēšana ir problēma visur.) Mums ir organizācijas, kur vēlēšanas ir bijušas jāatliek kandidātu trūkuma dēļ. Es zinu, ka ir, piemēram, cilvēki, kuri apzinīgi bēg no draudžu gada sapulcēm, lai tikai neievēlētu kādā amatā. Kandidāti parasti ir jāpierunā, tā sakot „jāpielauž”. Bet no

otras puses, ja vienai personai patīk tas amats, tad kādēļ šis cilvēks nevēlētos to turpināt? (Arī tas nav nekas neparasts; atcerēsimies, ka ir tādi ASV senatori, kas ir kandidējuši 3 vai 4 reizes.) Ar to es negribētu teikt, ka darbinieku maiņa nebūtu vēlama, bet parasti, ja kāds cilvēks šodien darbojas latviešu sabiedrībā, tad tas ir pienākuma apziņas un pārliecības dēļ, ka kādam noteiktais uzdevums ir jāveic. Atcerēsimies tikai tādus neparastus cilvēkus, kā draudžu un biedrību kasierus, sekretārus, dāmu komiteju darbinieces, u.t.t..

5. MĪTS – *latviešu sabiedrība ir neiecietīga pret uzskatu dažādību, un tas atbaida cilvēkus no latviešu sabiedrības.*

Latviešu sabiedrība šajā ziņā patiesībā neatšķiras no ikvienas citas sabiedrības. Tā ir daudzējādā ziņā „ieciētīgāka” nekā lielākā daļa no amerikāņu sabiedrības. Fakts, ka latvieši – gribot vai negribot – ir redzējuši dažādas sabiedrības un kultūras, ir piespiedis latviešus būt tolerantākiem nekā citiem. Varbūt, ka mēs šajā ziņā izdaram nepareizos salīdzinājumus – salīdzinot caurmēra latviešu sabiedrību ar augstākajiem sasniegumiem (un grupām) amerikāņu vai kanadiešu sabiedrībā. Ja mēs, piemēram, aizbraucam uz caurmēra amerikāņu mazpilsētu kautkur Oklahomā, Kentakijā, Luiziānā vai citur, un salīdzinām sabiedrības iecietību un izpratni ar to, kas norit latviešu sabiedrībā, mēs tūlīt saredzēsim lielo atšķirību. Bez šaubām, mums ir savi naida sējēji, savi „morālā vairākuma” aizstāvji, bet caurmērā mēs neesam citādi, varbūt pat labāki. Mūsu „politiskā dzīve” caurmērā ir daudz „maigāka” nekā tā, kas, cita starpā, bija savā laikā Latvijā, un ir daudzās citās vietās pasaulē. Ar to negribam teikt, ka neiecietība ir kautkas labs, bet tā nav nekāda īpaša problēma, kautkas īpatnējs mums.

6. MĪTS – *latviešu sabiedrībai nav augstvērtīgas kultūras izpausmes, un tādēļ tā nevar piesaistīt mūsu vidējo paaudzi un jauniešus.*

Šis mīts pamatojas nepareizu mērauklu izvēlē, latviešu kultūras nepazīšanā (vai arī nevēlēšanās to iepazīt), un neveselīgā mazvērtības kompleksā. Varbūt tam pamatā ir zināms „snobisms”, kam nav īpaša sakara ar latviešu kultūru. Dzīvojot vairākus gadus ASV mazpilsētā Ohio (apmēram tādā vietā, kur dzīvo amerikāņu vairākums), esmu mēģinājis salīdzināt vietējos kulturālos sniegunus un pieejamību ar to, ko mēs atrodam latviešu sabiedrībā. Šeit ir atklāti jākonstatē, ka latviešu kultūras dzīve NAV kautkas kvalitatīvi mazvērtīgāks (koncerti, teātri, priekšlasījumi u.t.t.) nekā tas, ko mēs atrodam apkārtējā vidē. Taisni otrādi, latviešu kultūras sniegumi un izpildījumi (lai arī tos sniedz amatieri!) ir parasti daudz augstvērtīgāki nekā līdzīgi amerikāņu izpildījumi. Tīri dabīgi, ka ja mēs pieņemam, ka vienīgā „kultūra” ir pieejama tikai Ņujorkā (un varbūt Čikagā un Sanfrancisko), un vienīgie īstie dziedātāji, piemēram, atrodami tikai Metropolitenā operā, tad mums būs grūti sacensties. Bet tā ir nereāla un nepareiza mēraukla. Arī lielākai daļai no amerikāņu vai kanadiešu sabiedrības šāda kultūra nav pieejama un nesastāda normālo dzīvi. Mūsu dziesmu svētki, mākslas izstādes, tautas deju lieluzvedumi, individuālo mākslinieku priekšnesumi ir tālu priekšā tam, ko mēs atrodam caurmēra „Vasaras festivālos”, dažādās mākslas sērijās, kolēdžu teātros, t.i., vietās, kur amerikāņi parasti nāk saskarē ar savu dzīvo kultūru. Ar to nav sacīts, ka visi mūsu kultūras sniegumi būtu labi un augstvērtīgi, bet mums ir daudz labu mākslinieku, gleznotāju un mūziķu, un nenovērtēsim tos

par zemu. Varbūt, ka mūsu kultūras dzīvei trūkst pietiekošas reklāmas (mēs varbūt par daudz esam pieraduši pie izreklamētām lietām!), vai arī mūsu kultūra nav pietiekoši skaļa („flashy”) – tas ir tās iekšējais raksturs, vai arī tā nav parādīta pareizās vietās (labās zālēs ar skanīgiem nosaukumiem), bet tā nav caurmērā zemāka. Vēl viens interesants novērojums – lielākā daļa no tiem, kas ir aizgājuši no latviešu sabiedrības (vismaz tos, ko esmu redzējis) parasti nemeklē kādu „augstvērtīgāku” kultūru un iet uz tās izpausmēm; parasti tie noslīd masās ar ļoti šauru kulturālu ievirzi (Arčijs Bankers u.t.t.).

Bet tagad daži vārdi par to, kas NAV kārtībā ar latviešu sabiedrību. Šādu diagnožu un vērojumu ir ļoti daudz (negatīvo ir parasti daudz vieglāk saskatīt nekā pozitīvo), un mēs nemēģināsim atkārtot parastās lietas.

Vispirms, daudziem mūsu tautiešiem ir samēra zema pašvērtības izjūta; dažreiz pat negatīvi ieskatī par sevi un mūsu sabiedrību vispār. Mēs sevi apzīmējam par „letiņiem”, „nabaga bēglīšiem” (ne tikdaudzs vairs Amerikā kā Eiropā) u.t.t.. Mēs mēģinām sev iestāstīt, ka mēs esam maziņi, vāji, nespēcīgi, neko nevaram izdarīt. Mēs pat kolportējam ideju, ka mūsu valsts neatkarībai ir bijis itkā gadījuma raksturs, tā sakot laimīgu politisku apstākļu sagādīšanās. Psihologi to apzīmē par „negative self-image” un „negative self-esteem” (negatīvu pašizpratni un pašnovērtējumu). Vesela rinda psihologu ir norādījuši, ka šādi cilvēki visumā atraujas no sabiedriskā darba; tie neinteresējas par plašākām un augstākām vērtībām, tie nedomā par nākotni, un tie jūtas sevī nelaimīgi. Ja tu neesi pats lepns kā latvietis (īpaši kā pašapzinīgs latvietis), kā tu ieaudzināsi latvietību savos bērnos? Ar to nav teikts, ka mums vienmēr jāpieiet ar pārkuma sajūtu vai lieluma māniju, bet ir labi, ka mums kādreiz ir sajūta, kā to teicis Latvijas bij. finansu ministrs Ringolds Kalnings savā īpatnējā veidā: „Es paš zin sav cen!”

Otrkārt, mēs (individuāli un kolektīvi) bieži vien neizmantojam un neapzināmies savas iespējas. Kautkāda veidā mēs esam pārāk kautrīgi. Tas attiecas uz mūsu draudzību ārpus latviešu sabiedrības, gan pašā latviešu sabiedrībā; tas attiecas gan uz mūsu politisko, gan kulturālo darbu. Mēs pietiekoši neizmantojam mūsu talantus, mūsu sakarus, mūsu situāciju un dažkārt mūsu darbiniekus. No vienas puses mēs sūdzamies par darbinieku trūkumu, un tas, kā redzējam, ir pareizi, bet no otras puses mēs dažkārt pietiekoši neizmantojam darbiniekus, kuri mums ir. Viens iemesls tam ir varbūt tas, ka mēs pārāk bieži plānojam īslaicīgi, šaurās un lokālās aprisēs. Tas ir dažkārt sakāms par mūsu mazajiem centriem, kur ir darbinieki, kurus mēs neizlietojam un pietiekoši neievērojam. Pat vēl vairāk, tas attiecas uz vientuļi dzīvojošiem tautiešiem. Arī tiem ir talanti, un arī tie varbūt grib darboties. Šī iespēju atraisīšana savā ziņā ir liela māksla, kas mums jāiemācās. Cits iemesls ir tas, ka mēs domājam par mūsu sabiedrisko dzīvi un darbības iespējām pārāk stereotipiskā veidā: ko nozīmē rīkot kultūras dienas, kā rīkot demonstrācijas, u.t.t..

Treškārt, mēs pārāk maz prasām, vai visiem latviešiem ir tiešām piemērota *vieta latviešu sabiedrībā*? Tas īpaši attiecas uz gadījumiem, kur mēs tik daudz runājam par „piesaistīšanu”. To es īpaši redzu mūsu draudžu dzīvē, kur vidējās paaudzes

Beidzot, mēs par ātru uzdodam. Tas attiecas gan uz personām, gan darbiem. Iebiedēti no asimilācijas „bubuļa”, mēs pārāk ātri „norakstam zaudējumos” tautiešus, kuri, šķiet, pazūd no mūsu sabiedrības loka. Redzot tautiešus, kuri no mūsu sabiedrības ir aizgājuši, mēs sakām, „Tur nekā vairs nevar darīt!”. Konfrontēti ar jaukto laulību jautājumu, mēs parasti plātām rokas. Ir lietas, kas prasa sistēmātisku un ilgstošu darbu, piespiešanos, pasākumu iekārtošanu. Dzīve un darbs latviešu sabiedrībā prasa izturību, bet tas nenozīmē, ka mūsu situācija kautkādā veidā būtu bezcerīga. Mēs nedrīkstam, tā sakot, „norakstīt zaudējumos” nevienu tautieti (arī, ja viņš domā un runā citādi nekā mēs). Piemēram, mēs pārāk ātri „norakstam zaudējumos” daudzās veclatviešu ģimenes un to bērnus. Tīri dabiski, ka lielākā daļa no tiem nerunāja latviski, bet mēs pat nemēģinājām radīt kādu „latviešu sabiedrības draugu biedrību” vai atbilstīgu kādu programmu šādu cilvēku sasniegšanai. Mēs teicām, „tos mēs vairs neatgriezīsim”, bet diezin, vai tā īsti bija. Dažkārt mēs runājam, ka mums ir jābūt nacionāliem misionāriem. Tas tā tiešām ir. Bet šajā sakarā ir ļoti labi atcerēties, ka viens no misionāra noslēpumiem ir nekad neuzdot.

Juri Ruņģi – vadītājs
Sani Upenieci – vadītāja vietniece
Jāni Dūšeli – sekretārs
Andri Zīdu – kasieris
Andi Graudiņu – sanitārs (!!?)
Andru Roni – locekle
Annu Majoriņu – locekle
Pēteri Švānu – fotogrāfs.

11. februārī notika pirmais šī gada mēģinājums, kurā piedalījās gandrīz visi dejojāji. Izskatās, ka šogad Jautrais pāris varēs sastādīt divus 8-pāru dārziņus un vismaz vienu 4-pāru dārziņu.

Jaurā pāra valde 1983.
gadam. No kr.: Jānis Dūšē-
lis, Andis Graudiņš, Sane
Upeniece, Anna Majoriņa,
Juris Ruņģis, Andra Rone.
Trūkst: Andris Zīds (skaita
naudu) un Pēteris Švāns
(fotografē).

III L.J.A.A. KONGRESS

1983. gadā no 19. līdz 23. maijam, „Roseworthy” lauksaimniecības koledžā

Maruta Šmits

3. LJAA kongresa rīcības komiteja stāsta, ka daudz ko jau esot padarījusi. Sola, ka viss būs laicīgi nokārtots, un ka „Rožvērtības” pārzinis ar lielu nepacietību un zinkārību gaida 19. maiju. Kaut programma vēl nav tik smalki izstrādēta, ka varētu to nodot drukāšanai, tomēr varam Austrālijas latviešu jauniešiem paziņot agrāk minēto „sīkāko informāciju”. Varat sākt lukt mantas koferos!

Esam sadalījuši dienas kārtību divās daļās: „napietnā” un „vieglā” programmā.

Napietnai programmai ir piešķirtas divas galvenās temas. Piektdien (20. maijā) ir paredzēta baltiešu diena. Pārāk maz ir zināms par mūsu brāļu tautām, kas cieš tā pat kā mūsu tauta Latvijā, un kas piedzīvo vēl krasākas problēmas šeit Austrālijā ar pārtautošanos un kultūras saglabāšanu. Pārrunājot kā katra tauta cenšas savas problēmas atrisināt, mēs varam viens no otra mācīties un viens otram palīdzēt.

Otrā tema nākošām trim dienām ir 6. VLJK. Tā rīkošana Austrālijā ir liels sasniegums šejienes jauniešiem. Mēs ar to pierādam citām apvienībām, ka esam gatavi meklēt atrisinājumus mūsu tautas pastāvēšanas jautājumiem un ka gribam piedalīties globālos pasākumos. Līdz ar to mums ir jābūt sagatavotiem, lai paši sev nedaram kaunu, un tādēļ 6. VLJK-am ir laiks iedalīts kā sestdien, tā pirmdien.

Ceram turpināt jau pazīstamas temas darba grupām – Bērnu audzināšana, Tu un Latvija, un Prese. Jaunas temas ir radušās no ieteikumiem pēdējā kongresā: Sievietes loma latviešu sabiedrībā, LJAA struktūra un nākotnes plāns, un Tautas dejas, dziesma, teātris un nacionālā identitāte.

3. LJAA KONGRESS

Par vieglo programmu negribam visu pašlaik izpaust. Ir dzirdētas baumas, ka notikšot kāda sacensība saistīta ar alu ... programmā vairākās vietās ir minēta spontāna dziedāšana ... un katram ir noteikti jāņem cepure līdz. Bet sīkākas detaļas par tām nodarbībām sludināsim vēl vēlāk!

Šajā kongresā gribam būt progresīvi un izmēģināt vairākas jaunas idejas. No jūsu atsaucības un klātbūtnes varēsim spriest par cik mūsu idejas ir realizējušās!

DIEVTURĪBA

J. Gulbītis

Pārņemts no DARBA JAUNATNE Nr. 27, 1982

Dievturu kustības sākumi meklējami sanāksmēs 1920. gadu pirmajā pusē Rīgā, kur pulcējās mākslinieki, rakstnieki un zinātnieki, lai pārspriestu latviskās ētikas un reliģijas jautājumus. Kāda nozīme dievturisma sākuma gaitās bija tieši tēlojošās mākslas pārstāvjiem, liecina tas, ka sanāksmes notika Neatkarīgo mākslinieku vienības telpās un pirmo dievturu vadībā redzam vairākus tā laika pazīstamos gleznotājus kā, piemēram, Ernestu Brastiņu, Voldemāru Toni un Jēkabu Bīni. Tāpat dievturisms pievērsa sev daudzus lietisķās mākslas darbiniekus, kam tuva bija latviskā ornamentika un kas ar to arī strādāja savā ikdienā. Arī vairāki rakstnieki, kā Viktors Eglītis, Valdemārs Dambergs, Alfreds Goba un citi, kļuva kustības veidotāji un vadītāji.

Dievturu kustībai augot, galvenokārt gan tikai galvaspilsētā Rīgā, radās vajadzība rast zināmu, valsts iestāžu atzītu sabiedrisku veidu, un tā dievturi izvēlējās apvienoties draudzē, kas tika 1926. g. 26. jūlijā reģistrēta Garīgo lietu pārvaldē. Pēc 1934. g. 15. maija valsts apvērsuma dievturi nedrīkstēja vairs paturēt draudzes apzīmējumu, bet turpmāk to atzina tikai par biedrību. Mazākā dievturu vienība bija puduris, lielākā, visu dievturu aptvērēja – sadraudze.

Dievturu iekšējās sadzīves kārtībai izveidoja satversmi, kura reģistrēta Garīgo lietu pārvaldē 1929. g. 7. oktobrī. Tās pirmais pants skan: „Latvijas dievturu sadraudze ir dievturu reliģiska apvienība, kuras nolūks atjaunot un piekopt latvisko reliģiju.” Pēc satversmes augstākā sadraudzes vadība ir dižvadonis, kas tālāk ieceļ draudžu vadoņus. Darbojas arī Vecajo padome un draudzes padomes. No dievturiem izslēgt var tikai Sadraudzes dižvadonis.

Par Sadraudzes dižvadoni ievēlēja Ernestu Brastiņu. Rīgas draudzi vadīja Valdemārs Dambergs, vēlāk Jēkabs Bīne.

Draudžu darbība izpaudās svētdienu sanāksmēs, kuras daļēji bija daudzinājuma rīti, daļēji priekšlasījumu saietī. Daudzinājumu rītos piedalījās koris – Artura Salaka vadītā „Dziesmotā senatne” – un koklētāji. Ievadot tos, draudze dziedāja „Klusiet jauni, klusiet veci, Dievs ienāca istabā” un nobeidza ar dziesmu „Ar Dieviņu sanācām, ar Dieviņu šķiramies”. Kopējos saietos atzīmēja arī gadskārtas un svinēja Ziemsvētkus, Meteņus, Jāņus un Mārtiņus.

Arī trimdā paturēta Dievturu satversmē noteiktā draudžu kārtība. No rosinīgākām draudzēm mināma Burtnieku draudze Kanadā un Piemāres draudze Savienoto valstu vidienē. Daudzās latviešu trimdas novietnēs darbojas puduri, un Eiropā savu rosmi sākuši neatkarīgie dievturi, kuriem nav savas sevišķas vienības ar ieceltiem vai vēlētiem vadītājiem un kuri vairāk uzsver latviskās dzīves ziņas un parašu daudzināšanu, mazāk jaunu reliģisku priekšrakstu radīšanu vai arī pakalpo darbināšanu. Par Dievturu sadraudzes dižvadoni trimdā darbojies Arvīds Brastiņš.

Dievturības kā reliģiskas sistēmas izveidošanā un skaidrošanā visvairāk pūļu pielicis Ernests Brastiņš. Viņš mācījies Štiglica mākslas skolā, vēlāk nodevies daudz senatnes pētniecībai, izdarījis Latvijas pilskalnu uzmērojumus un publicējis grāmatu *Latvijas pilskalni* 4 daļās. Savas domas par dievturību, tās avotiem un ārējām izdarībām Brastiņš sakopojis krājumā *Dievturu cerokslis jeb Teoforu katķisms*. Krājuma priekšvārdā viņš raksta: „Mana tauta! Tu esi laimīgākā starp visām tautām! Tev vēl ir sava dievestība, kas ir tā labākā visā pasaulē. [...] Dievturība ir senās cildenās latviešu dievestības izkārtojums. Viņa nav neko atmetusi, bet tikai izklāstījusi. [...] Dievturība grib būt tautas latviskā sirds. Tā latviski posīs mūsu zemi un dzīvi, tā audzēs latvieti Latvijai un cilvēku Cilvēcei. [...] Visiem, kas nemierā ar kristīgo ticību, kas alkst pēc īstenas reliģijas, tiem Dievturība sniegs jaunu pasaules uzskatu, kas brīvs no dogmām un tukšām leģendām. Kas pareizi būs sapratis Dievturību, tas nekad vairs no tās neatstāsies, jo viņš būs atradis ilgi cerēto un meklēto. [...] Apzināsimies visi, ka mūsu tautas turpmākos likteņus glabā Dievturība savā klēpī. Lielas lietas ir notikušas, vēl lielākām jānāk. Jaunai latviskai pasaulei jātop!”

Galvenais un patiesībā arī vienīgais dievturības avots ir mūsu tautas dziesmas. Pasakas, parunas, teikas, kas sacerētas laika kavēklī, rodot gan garīgu spraigumu to sacerētājiem un klausītājiem, dievturībā tiek izmantotas tikai netieši. Tautas dziesmās atrodam visu to, ko tās sacerētāji domājuši par Dievu, Laimu un Māru, par labestīgu dzīvošanu, par tikumiem un netikumiem. No tautas dziesmām var izlobīt arī seno latviešu dzīves ziņas pamatus, uz tiem dibinot īpatnēji latvisko prātniecību. Dievturība par to mēģina runāt mūsu dienu saprotamā valodā, jeb kā to Brastiņš *Cerokslī* saka: „Par Dievturību nosaukta senlatviešu dievestības izkārta, lai to vieglāk varētu piekopt jaunajos laikos.”

Pēc Brastiņa pētījumiem apmēram 5000 tautas dziesmas ir tā sauktās Dieva dziesmas. Tik daudz rindu vēltās dievestībai nav nevienā citā tautas liriskā folklorā. Tautas dziesmu paraugam sekojot, tad nu arī dievturi savās sanāksmēs slavina tur izceltos tikumus, kā gudrību, čaklību, prieku, daļumu, sadarbību, devību un taisnību. Tautas dziesmās netiek pieminēta pasaules radīšana; tās nerunā par atpestīšanu, augšām celšanos un pastardienu, bet risina galvenokārt ētikas jautājumus – kā dzīvot mūžu, lai nesāriētu sev un Dievam. Tā kā dievestība, dzīves ziņa un viss, kas ar to sakarā, mūsu tautas dziesmās izteikts greznā, dzejiskā valodā, tad arī dievturisms veidots ciešā sadraudzībā ar dzeju un mākslu. Dievturi izvairās lietot vārdu „ticība”, jo tādu nepiemin tautas dziesmas. Senais latvietis palāvējis tam, ko tas atskārtis un pieredzējis, par ticību runāt vairākus.

Viena no „tautiskām” dievturības iezīmēm ir tā, ka tā neatzīst priesteru kārtu – lai stātos sakaros ar dievestību nav vajadzīgi starpnieki. Līdz ar todievturi nesajūt to distanci starp augstāko varu un cilvēku, kādu sludina jūdu, grieķu, ģermāņu un citu tautu reliģijas. Cilvēciskāsniecības un grēka apziņas vietā valda tuvestība, labo tikumu un saderības apmaiņa cilvēka un Dieva starpā.

Jāpiezīmē, ka senie latvieši savu Dievu nav tēlojuši ne kokā ne akmenī, arī dievturu saietos tādi neparādās.

E. Brastiņa izskaidrojumā dievturība glabā sensirmu āriešu gudrību par Dievu Debestēvu, Māru Zemesmāti un Laimu Mūžlicēju. Latviešu tautas dziesmās Dievs daudzināts kā padomdevējs un radītājs. Dievs pats ne vienmēr redzams un dzirdams, tā balss skan caur dabas norisēm, atklājas aiz redzamām lietām. No Dieva nāk tikai labums, ļaunumu izsaka simboli, kā, piemēram, Nelaime, Ļaundiena. Bardzība un dūsmība nav latviešu Dieva īpašības.

Tautas dziesmās Laima dēvēta arī par Dieva meitu. Tā kādreiz parādās trijos veidos: Laime, Dēkla, Kārta. Raksturīgi, ka tautas dziesmās tās gandrīz allaž minētas kopā. Laima ir mūža licēja ļaudīm un dabai.

Ja Dievs tverams kā Gars, kas stāv lietu aizmugurē, tad Māra latviešu tautas dziesmās tiek vairāk materializēta. Tā pārstāv zemi, pretstatā Dievam Debestēvam. Dievturi aizstāv uzskatu, ka Māra ir ļoti sena āriešu dievība, ko pazinuši Eiropā jau vecākā akmens laikmetā, un tā nekādā ziņā nav pārguvums no kristīgās ticības, bet gan otrādi. Tautas Māra bieži iegūst Mātes vārdu ar pievārdu – Jūras Māte, Meža Māte, Veļu Māte

vai tamlīdzīgi. Tā dod auglību, pati būdama ļoti čakla, kustīga un klāt visās cilvēku izdarībās. Viņas ziņā atrodas saimniekošana, ceļi, nauda, bet tā nav nekad Mūža lēmēja kā Laime.

Pasaule dievturībā parādās kā divdaļīga: šī pasaule un tā pasaule (viņsaule). Viņpasaule ir nezināma, bet cilvēks tai pamatus liek šaipasaulē. Mūžs ietver dzīvošanu abās pasaulēs.

Cilvēks sastāv no dvēseles, veļa un auguma. Velis ir tā tad dvēseles un auguma vidutājs. Dvēseli saņem Dievs, bet velis nokļūst Veļu Mātes ziņā.

Tā kā dievturi noraida dogmu radīšanu, tad arī viņu pašu starpā pastāv zināmas domstarpības par atsevišķiem jautājumiem, kā, piemēram, par tautas dziesmu vecumu, par Māru un par aizguvumiem no citu tautu reliģijām un paradumiem. Tas tomēr nekavē viņus meklēt kopēju dzīves ziņu, savas iekšējās pasaules daiļošanu pie latviešu tautas dziesmas bagātīgā avota, noraidot svešo, ar varu uzspiesto.

Tāpat dievturība, lai gan turas savās senās saknēs, nevar izvairīties no jaunām, aktuālās dzīves ietekmēm. Savas stingri izteiktās nacionālās ievirzes dēļ tā bija arī diezgan pret tiem „stiprās varas” strāvojumiem, kas starpkaru posmā valdīja Eiropā. Arī izvēlētais „dižvadoņa” nosaukums un viņam piešķirtā amata vara liecina par noslieci šinī virzienā. Taču mūsu pašu 30-to gadu „vadonības laikmetā” dievturi neieguva kādu redzamāku valdības atbalstu, gluži otrādi, tiem bija jāmaina savs agrākais draudzes stāvoklis un jāreģistrējās kā parastai biedrībai. Luterāņu baznīca tad spēja vairāk ietekmēt valdības lēmumus nekā parlamentārisma laikā un tas dievturu kustībai neko laba nesolīja.

LASĪTĀJU VĒSTULES

PDC redakcijai!

Nupat izlasīju jūsu „sludinājumu” grāmatai „Iet latvieši caur...”

Es gan uzrakstīšu vairāk nekā vienu teikumu par to, kāpēc gribētu šo grāmatu iegūt.

Redziet – man ir bijušas pārrunas ar dēlu, kurš nevar saprast, kāpēc es vēlos, lai viņš ietu starp latviešiem.

Visu laiku viņš arī to darīja: pabeidza latviešu skolu, gāja pat uz sarīkojumiem. Un tad pēkšņi viņš sāka apgalvot, ka tāds nacionālisms nav vajadzīgs, visi cilvēki ir vienādi, tradīcijas nav jāpiekopj, rakņāties pagātnē ir muļķīgi, vajaga skatīties nākotnē u.t.t..

Varbūt jūsu grāmata palīdzēs man pierādīt dēlam, kāpēc jāturas pie savas tautas.

D.

Solīto grāmatas eksemplāru nosūtīsim tuvākā nākotnē.

Red.

PDC redakcijai!

Visiem čaklajiem darbiniekiem sūtam lielu paldies par jauko PA DEJAS CEĻU.

Var visu tajā redzēt – ko darat savās mājās un ciemos braukuši. Rakstos un skatos tik daudz bilžu liktas. Daudz asprātīgu zīmējumu – tā senču mājiņa ar salmu jumtu, saulītes apspīdēta, kurā noticis kongress ir brīnišķīga. Kad ieskatāties šai rītā tikko atnākušā PDC 66, tur ganiņš sparīgi dzied stāvēdams uz akmeņa.

No sirds sakam paldies.

Ar daudz labdienām,

Kūli
Anglijā

LATVISKĀ GADSKĀRTA

Tupešu Jānis

Stāstījums un dziedājums 3x3 1982 Kalifornijā

Astras Lāces ilustrācijas

Šī raksta nolūks ir īsumā pastāstīt par tām latviskām svētēm, svinamiem laikiem un dienām, kuras noteic Saule un tās izraisītās pārmaiņas dabā. Tikai Saule noteic gadskārtas mūžīgo ritumu – latviešu darbos, dzīvē un priekos.

Mans klāstījums būs folklorisks/vēsturisks. Kaut gan pamatots seno latviešu dzīves ziņas izpratnē, tas ir domāts šīs dienas praktiskai izvešanai dzīvē. Proti, kaut arī tagad visādu sinkrētismu iespaidiem padoti, latviskie gadskārtas svētki ir pielāgojami mūsdienu tehnoloģiskam un ātrskrejas dzīves veidam. Īsumā pastāstīšu, kā šie svētki izveidojušies, to nozīmi un īpatnējās izdarības.

Tā kā viena no latvisko (≠ latviešu) svētku neatņemamām sastāvdaļām ir dziedāšana, tad šai stāstījuma pavedienā iepīšu arī tautas dziesmu rindiņas. Tikai dziedot latvietis iejutās attiecīgās gadskārtas krāšņumā un mistikā. Tiem, kam ir interese dziļāk papētīt par vienu no mūsu tautas dārgākiem dzīves ziņas svētumiem, raksta beigās esmu pievienojis attiecīgās vērēs un uzrādes.

Pirmkārt, runājot par latvisko gadskārtu, jāšķiro latviskā no latviešu. Tagad mūsu presē un runās bieži lietojam vārdu „latvisks”: latviska vide, latviska doma un latviskas izdarības – saietos, izbraukumos, baznīcā, alus vakarā un skolās. Tomēr no latviskā tur nav ne jausmas! Savā tautiskā mazvērtībā mēs kā tautas daļa turpinām tīksmināties ar latviskās dzīves ziņas atspulgu vārdos, tērpos un izdarībās, aizmirstot, ka esam aplīpuši ar citu tautu un kultūru devumiem. Šeit minēšu dažus piemērus, lai nebūtu pārpratumi: vāciešu ievestā Mārtiņa zoss Mārtiņos, „Klusa nakts, svēta nakts” (valša tempā!) Ziemassvētkos, šokolādes zaķīši Lieldienās (parasti vairākas nedēļas pēc Lielās dienas) un skābi kāposti un desinās (pēc volejbola spēles!) Jāņos. Šie piemēri aprāda, kā apzināti vai neapzināti atlatviskojamies – un lielā tempā!

Par cik zināms, seniem latviešiem vārds „svētki” nav bijis. Viņi lietoja vārdu „laiki”, galvenokārt saulgriežu apzīmēšanai, un tos svinēja vairākas dienas.

Ziemassvētki, Liela diena,
Tie Dievam dārgi laiki;
Ziemassvētkos Dievs piedzima,
Lieldienā šūpli kāra.

Saulgriežu laiku atstarpēs tika atzīmētas svinamās dienas kā Meteņdiena, Mārtiņdiena u.c.. Šīs dienas sākotnēji nebija cieši noteiktas, bet atkarājās no zemnieku dzīves mainīgajiem dabas, ražas un laukapstrādes apstākļiem. Tikai vēlāk, kristīgās baznīcas kalendārā, šie laiki un dienas tika fiksēti zināmos datumos. Pie šiem datumiem arī visumā vēl pieturamies, kaut gan, vadoties pēc latviskās dzīves ziņas svētēm, bieži neattaisnojami. Piemēram: Jāņus svinam 24. jūnijā (vai tuvākā nedēļas

nogālē!), kaut gan vasaras saulgrieži sen jau garām – ar Ziemassvētkiem un Lieldienām vēl bēdīgāk. Te jāpiemin, ka vienā no senajiem Romas kalendāriem ziemas saulgrieži iekrita 24./25. decembrī (vasaras 24./25. jūnijā). Šai datumā arī dzima daudzi no senajiem austrumu dieviem, un vienu no tiem šai datumā atzīmējam vēl līdz šai baltai dienai.

Šķiet, ka katrā cilvēkā ir iedabāta tieksme laiku pa laikam noslēgt kādu darbu vai sadzīves cēlienu ar kaut ko svinīgāku, greznāku un neikdienišķīgāku. Tā aiz vairākiem iemesliem, ar laiku radušies dažādi svinamie laiki, dienas un godi. Tie spēj uz īsu laiku darīt cilvēku liksmīgāku, bagātāku un krietnāku – pat dievāju. To ir darījušas visas tautas. Tagad palūkosimies, kā citu tautu, kultūru un pārliecību nepārņemta to ir darījusi latviešu tauta.

Visās latvisko svētku svinībās varam saskatīt daudz simbolikas. Šo laiku un dienu tradīcijas galvenokārt saistītas ar Saules spēku stiprināšanas, auglības vairošanas un aizsargāšanas pret toreiz neizprastiem jaunajiem gariem. Piemēram, nav šaubu, ka Lieldienu olas vai Jāņu siers ir domāti kā Saules simboli. Kā Saules, tā citi simboli redzami katriem svētkiem piemītošos ēdienos, dziesmās, sadzīves izdarībās, greznojumos un rotaļdejās.

Pašu gadskārtu varam definēt kā pastāvīgu parādību atkārtotumu. Jau Krīšjānis Barons savās dainās svinamo dienu un laiku apskatu iesāka ar Meteni vai Meteņdienu. Tā arī tagad iegājušies tautā kā latviskās gadskārtas pirmā svinamā diena. Šis Barontēva dainās izlobītais pieņēmums tomēr nav neapstrīdams. Citas eiropiešu tautas gadu sākušas skaitīt daudzus citos laikos. Man šķiet, ka kādreiz arī mūsu senči savā izveidošanās posmā ciklisko gadskārtas atzīmēšanu ir sākuši ar ziemas saulgriežiem. Tas zemkopju un ziemeļu tautai būtu tīri dabiski, jo tikai ar Saules atdzimšanu varēja domāt par jaunu gadskārtas posmu un dabas atdzimšanu. Ap Meteņdienu arī varēja sākt domāt par sākamiem zemkopja darbiem un arī šis laiks pieklaujas darbīgam zemkopju gada sākumam.

Vēl tagad mūsu brāļu tautai „metas” nozīmē „gads”. Lai nu kurš laiks arī būtu pareizais (ja tāds vispār ir!), visi svētki un svinamie brīži ir kā pieturas punkti cilvēku ražīgajās dzīvēs. Ar tiem latvietis reiz mēroja tiklab mūžīgi rituālos gada laikus, dabas atmodu, plaukumu, briedumu, vīšanu un nāvi, kā arī noslēdza savu darba cēliena posmus.

Visu gadu naudu krāju
Metenīša vakaram;
Nu atnāca Metenītis,
Nu naudiņa jātērē.

Meteņdiena varētu būt bijusi senā latviešu ziemas un pavasara robeža, kad Saule jau pakāpusi augstāk debesu kalnā un

arāja dzīvē iesākās jauns darba posms. Tagad to būtu jāatzīmē kautkad sveču mēneša (februāra) sākumā. Par Meteni dod ziņas ap 50 līdz šim uzrakstītās dainas. Metenī vārīšana un cepšana vairāk pasvītota kā daudzās citās svinamās dienās un laikos. Galvenie Meteņa ēdieni: cūkas gaļa, rauši, pīrāgi un grūdenis. Protams, kā visos latviskos laikos, neiztrūkst alus, uguns un dejas. Pie Meteņa izdarībām pieder tāla ciemošanās, bērnu apdāvināšana, izjokošana un pēdējo ķekatinieku, masku gājieni izbeigšanās.

Nāc, māsiņa, kad nākdama,
Nāc Meteņa vakarā;
Es māsiņu vizināšu
Meteniša vakarā.

Meteni ir pēdējā budeļu diena, kad maskojušies ļaudis (galvenokārt jauni puīši un meitas) staigā no mājas uz māju, dancodami un liksmīgā ēverģelībā uzvedot simboliskas rotaļas – tā nesot svētību kūtiņš lopiem, dārziem un tīrumiem. Budeļi attēlo vēl pēdējo reizi vilka (= tumsas) cīņu ar kazu (= gaismu), kas beidzot padzen vilku, jo uzvar Saule. Lai arī kāda mūsu dziļākā dzīves ziņa un pārliecība, ar Sauli dzīvība sākās, turpinās un tai satumstot reiz arī izbeigsies. Ziemeļu, zemkopju tautas, it sevišķi, apzinājās Saules milzīgo nozīmi viņu dzīvēs. Lūk! – Saules neatsveramo nozīmi arī latviskā gadskārtā.

Saule savus kumeliņus
Jūriņā peldināja;
Pate sēde kalniņā,
Zelta groži rociņā.

Latviskās gadskārtas pētniekiem, Metenis ir sava veida mistērija. Tas galvenokārt tādēļ, ka galvenās Meteņdienas izdarības līdzīgas, vai arī tādas pašas, kā Ziemassvētkos (apdāvināšanās, budeļi, ēdiena līdzības, tālā ciemošanās u.d.c.). Grūti arī iedomāties, kāpēc senais zemkopis būtu gribējis gadskārtas ciklu atsākt kādas 40 dienas pēc Saules atgriešanās ziemas saulgriežos. Kaut arī kristiānisma iespaidā Meteni sāka saukt par Vastlāvi (= vāc. fasten, lat. gavēt), latvietis šai laikā ēda un dzēra, nevis gavēja. Viņš ēda, dzēra un priecājās, jo līdz ar Saules augšupeju debess (= senais Dievs) velvē, atplauka atjaunota dzīve dzīvības, ražīguma un darba turpinājumam.

Turpinot savu augšupeju debesu kalnā, diena sāk pārspēt nakts garumu. Šo dienu latvieši reiz sauca par Lielo dienu – klāt Lieldienas.

Nāc nākdama, Liela diena,

Visi bērni tevis gaid'.

Visi bērni tevis gaida

Aiz vārtiem sasēduši.

Liieldienas ir pavasara svinamais laiks, uz ko norāda kādas 100 dainas. Viss, kas saistās ar Liieldienām ir Saules apmirdzēts un prieka caurstrāvots: vai tā būtu dziesma, vai rotaļa, vai galda klāšana, vai bezvārdu gavilēšana. Liieldienās piederas tīri un grezni uzposties. Šķiet, ka vissenākā Liieldienu izdarība ir šūpoļu kāršana un šūpošanās.

Trīs gadu pazīnu šūpoļu vietu,

Neauga mauriņš, ne dāboliņš.

Pie šūpolēm ir jauniešu satikšanās vieta. Folklorā vēstī, ka jāšūpojās, lai vasaru neēstu odi, lai augtu gari lini un kaņepes. Dziļākā nozīmē, līdz ar šūpošanos, jauniešu sirdīs uzliesmo mūžīgās dzīvības un nenogurstošā darba prieka atziņa; tas ir, nevaldāms prieks tiksmo līdzdalīties dzīvības paudumā dabā.

Otrs neiztrūkstošs Liieldienu piederums – olas, ar kurām saistīta Saules un dzīvības simbolika. Vēl pie latvisko Liieldienu izdarībām pieskaitāmas putnu dzīšana (meitas), olu šaušana (puīši), ripu dzīšana, šaušana ar pūpoliem (Māras koks!) un sejas mazgāšana tekošā, dzidrā ūdenī!

Trīs dienas un trīs nakts mūsu senči svinēja šos pavasara saulgriežus. Te jāpiemin, ka pavasara/rudens saulgrieži ir nepareizi apzīmējumi no astronomiskā viedokļa, jo Saule stāv (= saulstāvji) vai šķietami maina virzienu savā ritējumā tikai divreiz gadā – ziemas un vasaras vidū. Tomēr, Liieldienu dainas un cilvēku izdarības uzbūvē acū priekšā teiksmu par Saules atmodu un dzīvības atjaunošanos.

Liieldienas rītā, ziedēj' zaļa zālīte.

Pats Dieviņš staigāja pa zaļu zālīti.

Saulei kāpjot vēl augstāk debesu kalnā sagaidām Ūsiņus jeb Ūsiņdienu.

Nāc, Ūsiņ, vecais brāli,

Jāsim abi pieguļā.

Es guntiņas kūrējiņis,

Tu kumeļu ganītājs.

Ar Ūsiņdienu ievadīja vasaru un vasaras lauku darbus. Tā bija arī saimnieciskā gada sākums, dzīves vietas mainīšanas diena, lopu pirmā ganu diena un zirgu pirmā pieguļas nakts. Pēc tagadējās laika skaitīšanas, šī diena atzīmējama kautkad sulu mēneša (aprīļa) otrajā pusē. Ūsiņš no sensenām dienām saistīts ar zirgiem (ind. Ašrini = Saules zirgu/ratu vedējs) un laika tecējumā kļuvis par bērīšu un pārējo zirgu aizgādni.

Ūsiņa vakarā pieguļā kurina ugunsgrū. Pie ugunsgrū dzied, zīlē, sacīkstās, rotaļājās, ēd pantāgu, dzer alu un daudzina Ūsiņu.

Šovakar, šovakar, jāsim brāli pieguļā;

Nemsim Ūsiņam simtu olu dāvanām.

Vēlākos laikos Ūsiņus sāka dēvēt arī par Jurģiem (= Georgs, Juris), tomēr kristiānisma atnestie vārdi un tradīcijas nespēja izskaust sensenās Ūsiņdienas parašas līdz pat mūsu „modernajam” gadu simtenim.

Drīz pēc Ūsiņiem, reti kāds nemanīja, cik garas kļuva dienas un kāds īsums un zils gaišums bija Latvijas vasaras naktīm. Tad gans, aizmirstot pat ganāmpulku, kas sagājis auzās, spalgi noskandināja pirmo Jāņu(u) dziesmu.

Līgotāji, līgotāji,

Nav vairs tālu Jāņu diena.

Saule ir uzkāpusi visaugstāk debesu kalnā un latvieši svin savus lielākos gadskārtas svētkus – vasaras saulgriežus, Jāņus. Latvieti pārņem auglības rosība dabā un sevī, kas visspilgtāk izpaužas teiksmainā papardes ziedu meklēšanā – un, protams, arī atrašanās! Jāņu naktī vitālie, dzīvības rosinošie spēki vissprāgākie augos, dzīvniekos, cilvēkos un visā dabā. Zaļu un puķu dziedinošais spēks nu vislielākais un cilvēks pats nu brīnumainajam dzīvības avotam pienācis vistuvāk.

Par Jāņu izdarībām daudz nestāstīšu, jo tās jau visumā mums zināmas. Pieminēšu tikai, ka līgošana ir vairāk kā līgsma dziedāšana – Jāņu tēva alus un Jāņu mātes siers ir vairāk kā labi pacienājumi. Tie ir neaprstāmas mistērijas un mielasta neatsveramas sastāvdaļas; tie ar Jāņu palīdzību satuvina matēriju un dzīvo dvēseli, tuvinā debesis un zemi!

Jānis nāk pie visiem un grib būt katram saprotams. Viņš parādās visādos veidos. Saimniekam viņš nāk kā labs saimnieks, kam rūp druvu gods, lai augtu tīra un kupla labība. Saimniecei viņš rādās ar zaļu nastu mugurā; šai nastā būs zāles, lai gotiņas dotu daudz piena, lai viss ganāmais pulciņš būtu vesels un žirgts. Dižuma cienītājiem Jānis rādās kā stalts karavīrs lepnā kumeļā; jānot zeme dimd, nolēcot pieši noskan. Dziļās pārdomās iegrimušais redz Jāni kā pašu debesi; zem Jānīša cepures visa pasaule, zem šīs cepures aug rudzi un mieži. Debesu jātnieks sveicina Saules meitu; debesu sūtnis bildina Zemes meitu un drošākā meita pati vēlas būt Jāņa sieva!

Jautrajam (uz)dzīvotājam Jānis nāk ar alus kannu rociņā. Mīlētājs viņu redz kaisli degošām acīm, jo

Jāņu nakti nepazīnu,

Kura māte, kura meita.

Kā dzīvē daļākie mirkli īsi šķiet, tā arī Jāņu nakts un diena, kaut ilgi gaidīti, ātri aizsteidzas. Lēnām vārpas un viss zaļais zeltains nomaina zaļo krāsu uz brūngano, zeltaino. Ir klāt Māras diena.

Ne ap vienu gadskārtas dienu nav tik daudz šķēpu laužu, kā ap Mārām jeb Māras dienu. Tas pats attiecās arī uz pašu Māru, jo vēl līdz šai baltai dienai „oficiālā versija” apgalvo, ka Māra ir tikai pārveidota Laime(a). Es pats tā nedomāju un varbūt citreiz pastāstīšu kāpēc!

Baznīcas kalendārī ir vismaz trīs Māras dienas. Viena no tām iekrīt rudzu mēneša (augusta) vidū. Tādēļ arī šī Māras diena saukta par maizes dienu – arī lopu un tirgus dienu. Šā vai tā, Māras diena aprakstīta 30 dainās, lai gan nav cilvēkoti kā citas svinamās dienas. Mūsu dzimtā tā ir Mātes diena, jo Mārā apvienotas visas sešdesmit latviešu folklorā sastopamās mātes.

Ar Māras dienu iesākas rudens laikmets latviskā gadskārtā. Pamazām tuvojas laiks, kad diena un nakts būs atkal vienādā garumā. Vai šo rudens saulgriežu svētku svinēšanai senajiem latviešiem ir bijis noteikts laiks, nav īsti zināms. Šai laikā arī kristīgajā kalendārī nav nekādu lielāku svētku. Taču vadoties no folkloras vēstījumiem, latvieši ir arī šos svētkus svinējuši un ja arī ne visi noteiktā laikā, tad atkarībā no tā, cik ātri katrs savus rudens lauka darbus beidza. Šie rudens saulgriežu svētki modernajos laikos savijušies ar Miķeļiem vai Miķeļdienu – mūsu sneči tos svinēja kā Jumja dienu, Apjumības vai Applāvības. *Jumis ir latviešu bagātības, nemirstības un dzīvības simbols.*

Jumu, jumu vārpas auga,
Jumī jauni cilvēciņi;
Dancos mani kumeliņi,
Kad es braukšu precībās.

Tā nav nejaušība, ka stilizēts Jumja raksts tagad simbolizē mūsu tautas prasību pēc pašnoteikšanās, brīvību un tautas mūžīgo pastāvēšanu savā zemē – Latviju latviešiem, latviešus Latvijai! To vajadzētu piespraust katram, kas apciemo mūsu Dievzemīti!

Jumja dienas svinības iesākas tūrumā ar Jumja pēšanu, pārņemšanu sētā un novietošanu klētī.

Eita visi nu uz lauku,
Jumi ķerti tūrumā;
Kas saķers rudzu Jumi,
Tam būs laime citu gadu.

Šis ir līgsmības un pārpilnības laiks pēc grūti nostrādātā rudens posma. Kā daudzās citās gadskārtas svētēs, neiztrūka sūrts ar līksmu dejošanu. Jumi par godu bagātīgi klāja galdu, kur netrūka ne ēdienu, ne dzērienu. Pie pilnajiem galdiem nemitējās ražas un pilnības daudzīnāšana, kā arī svētības izlūgšana nākamajam gadam. Daudz simbolisku izdarību: it sevišķi, minama cīņa ar steberi, kas sastāv no diviem āboliem, burkāna un puķēm. Tas simbolizē – jūs jau zināt ko!

Pēc visām šīm Apjumību jautrībām spēji un bez lielāka skaļuma iesākas klusais Veļu laiks – Dievaines. Tās vairāk pieder pie latviskām godībām nekā svētku laikiem un par tām pastāstīšu citreiz.

Taču visi rudens darbi vēl nav padarīti, jo novāktā labība ir arī jānokuļ.

Apkūlām miežu rudzus
Ar ozola bauzītēm;
Nu dzersim miežu alu
Ar ozola kanniņām.

Klāt Mārtiņdiena, kad jābeidz visi rudens darbi: jāizkuļ labība, jāapar zeme, jo tauta ticēja, ja pēc Mārtiņiem zemi vēl arot traucē, tad nākamā gadā nav gaidāma nekāda raža.

Vakar Mārtiņš no Rīgas laidās,
Šodien sētā ierībināja.

Ar Mārtiņdienu, ap sulu mēneša (novembra) sākumu/vidus, izbeidzas arī pieguļas laiks un lopus nelaiž vairs ganos. Iesākās ziema latviskā gadskārtā un notiek lopu atlase ziemas turēšanai. Kādas 20 dainas aprāda Mārtiņa lielo sakarību un radniecību ar Ūsiņu – ar Ūsiņiem iesākas Saules un dabas atmoda, darbi laukos un vispārējais saimnieciskā gada sākums; ar Mārtiņiem tas izbeidzas.

Ūsiņš nāk, Ūsiņš nāk,
Mārtiņš nāk vēl labāk:
Ūsiņš nāk zaļu lauku,
Mārtiņš rudzu apcirknīti.

Ap Mārtiņiem beidzās Veļu laiks un sākās budeļu draiskulības. Tos Mārtiņus sauc par mārtiņbērniem.

Labvakar, tu Mārtiņtēvs,
Vai gaidīji mārtiņbērņ's?
Mārtiņbērni nosaluši
Purvus, mežus bradājot.

Ķekatnieki, kas, šķiet, simbolizē svētību nesošos veļus, turpina savus viepļu/masku gājienus līdz pat Meteņiem.

Pēc Mārtiņiem Saule dilst un daba pamirst. Grūto darba cēlienu nobeidzot, svētšvinīgs un dievājs miers iezogas senā latvieša sirdī. Ar garajām, sidraba lietiņa apmirdzētām ziemas naktīm sākās vakarēšanas laiks, kad visa saime pie skalu gaismas dalās darbos, pamācībās un pārdomās.

Sudrabiņa lietiņš lija,
Ziemassvētku vakarā;
Visi sīki žagariņi
Sudrabiņu vizināja.

Tā nemanot pienāk Ziemassvētki – ziemas saulgrieži – kad visīsākā diena un visgarākā nakts. Mēs varam iedomāties

senā latvieša lielo prieku apzinoties, ka Saule atkal sāks savu lēno kāpšanu debess kalnā. Tādā sakarībā Ziemassvētkus vairākas dienas svinēja kā Dieva dzimšanas dienu, gaismas atgriešanos, jo tālā senatnē Dievs, diena un gaisma bija vienlīdzīgi jēdzieni. Ziemassvētki bagāti izdarībām: velk un sadedzina blūķi, kaļadnieces apstaigā sētas, diet un iet rotaļas, bagātīgi ēd un dzer, dzied, iet ķekātās un kurina sārtu.

Kā jau stāstījuma sākumā minēju, šķiet, ka arī mūsu senči savu ciklisko gadskārtas gadu sāka ar Ziemassvētkiem. Uz to, it sevišķi, liecina daudzie zīlējumi, nākamā gada pareģojumi un laimes liešana Ziemassvētkos. Ēdieni un daudzās izdarības tās pašas, kas Meteņdienā, norādot uz gadskārtas cikla atkārtojumu.

Sen dzirdēju, nu redzēju
Jaunā gada kumeliņu!

Mēs zinām, ka labas lietas noliktos laikos atkārtodamās tiek vēl labākas. Tā tas ir arī ar gada laikiem, gadskārtas svētkiem. Jaunu pavasari mēs sagaidām ar tādu pašu prieku, kā viņa iepriekšējo brālī. Atkārtotāšanās ienes dzīvīgu ritmu, nokārto lielo pasaules elpošanu – visuma sirds pukstēšanu. Modernam cilvēkam/latvietim šī ritmiskā atkārtotāšanās ir tikpat nepieciešama, kā viņa sencim. Starpība tikai, ka senie latviskās dzīvesziņas dievājie dārgumi tagad aizstāti ar dzimšanas dienām, jubilejām, visādām piemiņas dienām, ticības atjaunošanas svētkiem, u.t.t. ...

Ja nebūtu šī ritmiskā atkārtotāšanās, mūs pārņemtu baigs nemiers, traucējoša nezināšana – pat bailes. Mēs nezinātu, ko darīt ar mūsu pagātni. Un vai mēs, mēsīņ un bālīņ, zinām, ko darīt ar mūsu tautas pagātni, lai nākotne mums kā tautas kopībai vispār būtu?!

Savā stāstījumā esmu pieminējis tikai galvenās latviskās gadskārtas dienas. Neesmu pieminējis Pēterus vai Annas. Ja minētu tās, tad nedrīkstētu izlaist arī Andreja, Kristīnas, Labrenča un Jēkaba dienu. Savukārt, ja runājam par tām, tad arī būtu jāpiemin Teņa, Pelnu un Sveču dienu, tad Barbaras, Urbāna un Vecļaužu u.t.t., līdz pat katoļu kalendārs būtu izsmelts un pārsmelts.

Ja papētītu mūsu pašreizējos kalendārus, mēs ievērotu, ka tur ir pārņemtas, pārveidotas un citām pārliecībām pielāgotas turpat visas mūsu senās gadskārtas svētes un laiki. Šais dienās daudz kas ir aizmirsts no mūsu senajiem svētkiem un godiem, tāpat kā esam aizmirsuši mūsu senajās gadskārtas dziesmas un izdarības. Vai tās vajadzētu celt atkal godā un pielāgot mūsu apstākļiem, tas kopēji jāizvēlas mums visiem. Visi svētki ir pieturas punkti cilvēku un arī tautu dzīvēs – pieturas punkti, kas saista, liek pārdomāt un izvērtēt. Varbūt kāds no jums, šī rakstiņa lasītājiem, neizprotamā līdzdalībā izjūtat tuvu klātieni ar mūsu senajiem bālīņiem un mēsīņām – un jūtaties ļoti, ļoti labi par to. Raudzīsim, gudrosim un dievosimies, lai kādreiz nākotnē mūsu 1/2x1/2nieki to pašu varētu latviski teikt arī par mums.

Ko dziedāšu, ko runāšu,
Svešu zemi staigādams?
Dziedāš' pats savu dziesmu,
Runāš' savu valodiņu.

VĒRES:

- Ambainis, O. – „Latviešu senā laika skaitīšana”, skat. *Dabas un vēstures kalendārs 1980*, Zinātne (1980), Rīgā
- Arājs, K. – „Senās latviešu gadskārtu ieražas”, skat. *Latviešu tautas dziesmas – Izlase III*, LPSR Zin. akad. izd. (1957), Rīgā
- Brastiņu Ernests – *Latvju gadskārtas dziesmas*, LDS Latviešu zemnieku savienības spiestuve (11929), Rīgā
- James, E.O. – *Seasonal Feasts and Festivals*, Thames and Hudson (1961), Londonā
- Labietis – *Latvju Dievturu Sadraudzes izdevums* (11955 – 11981), Čikagā, un izdevn. Labietis (11936 – 11940), Rīgā
- Latviešu tautas dziesmas*, vol. XI – galv. red. A.Švābe, Imanta (1956), Kopenhāgenā
- Līdeks, O. – *Latviešu svētki*, Latv. folkloras krātuves izdevums (1940), Rīgā
- Parsch, P. – *The Church's Year of Grace*, Liturgical Press (1954), Collegeville, Minn.
- Straubergs, K. – „Latviešu gada svētki”, skat. *Latviešu tautas dziesmas*, vol. XI, Imanta (1956), Kopenhāgenā
- Straubergs, K. – *Latviešu tautas paražas*, Pilskalns (1966), Linkolnā
- Švābe, A., galv. red. – *Latviešu konversācijas vārdnīca*, A.Gulbja apg. (1927 – 1939), Rīgā
- Vitoliņš, J. – *Gadskārtu ieražu dziesmas*, Zinātne (1973), Rīgā
- Weiser, Francis X. – *Christian Feasts and Customs*, Harcourt, Brace and World, Inc. (1958), Ņujorkā

VAI MĒNESS IR LATVIEŠU KARA DIEVS?

Kļaviņu Juris

Pāņemts no LABIETIS 63

Strādājot vasaras vidusskolā, reiz pienāca divi jaunieši ar jautājumu: „Vai mēness bijis seno latviešu kara dievs?” No-pratu, ka viņi bija par šo jautājumu debatējuši un nāca man jautāt, lai izšķirtu, kuram taisnība. Atbildēju, ka latviešiem vispār kara dieva nav bijis; kur nu vēl mēness būtu tādā godā ticis! Zaudētājs tomēr neatlaidās un apgalvoja, ka viņš noteikti to esot lasījis, tikai neatceroties, kur īsti.

Patīkami, ka mums ir jaunieši, kas par šādiem jautājumiem debatē un mēģina meklēt atbildes. Kur atrast atbildi? – Pro-tams, grāmatās.

A. Ozola *Latvijas vēsturē*, ko daudz lieto latviešu skolās, rakstīti: „Mēness bija karavīru dievība un rādīja tiem nakts pārgājienos ceļu.” V. Lamstera *Ievads latviešu stila vēsturē*: „Latviešu mītoloģijā mēnesim ir kara dievības nozīme, gan laikam tādēļ, ka senos laikos sirojumu gaitas centās izdarīt naktī, lai gaismai austot pārsteigtu pretinieku; no maģiskā skatījuma mēnesim ir ne tikvien aizstāvja un pasāktā veicinā-tāja, bet arī iznīcinātāja īpašība, īsti kad tas sāk dīlt. Tādēļ mēness kā maģiska zīme sastopams ne tikai uz dažādu tautu (piemēram, vācu, krievu un citu) kara rīkiem un karogiem, bet arī vidus laiku baznīcas simbolikā, kur tas adoptēts no senākas simbolikas.” Imantas izdotās *Latviešu tautas dziesmas* prof. A. Švābe rakstā Kara dziesmas, runājot par mēness un zvaigžņu ornamentiem karogā, saka: „Tās bija maģiskas zīmes, jo Mēness bija kara dievs:

Kur tu teci, Mēnestiņi,
Ar to zvaigžņu pudurīti?
Karā iemu, karā teku,
Jaunu puišu palīgā. 32087”

Arī Dr. H. Biezais savos rakstos, piemēram, *Ceļa Biedrī*, 1981. g. novembrī raksta: „... dažādie dievi, kas sastopami seno lat-viešu reliģijā, Laima, Saule, Mēness, Pērkons, Jumis u.c. ...” Droši vien līdzīgas ziņas būs minētas vēl citās grāmatās, bet šeit piemēram pietiks.

Paskatīsimies, ko saka grāmatu grāmata – mūsu dainas? Nekur mūsu dainās nav minēts kara dievs jeb dievība. Dainās (Imantas izdevumā) ir ap 500 karavīru dainu un ap 150 mēness dainu. Tātad, pietiekami liels skaits, lai dotu pamatojumu mēness dievišķai iedarbībai un palīdzībai, ja tāda latviešiem vispār bijusi. A. Švābes minētā daina nepavisam nenorāda, ka mēness nāk palīgā ar kādu liktenīgu, dievišķu palīdzību. Tikpat labi šī palīdzība var būt tīri praktiska, ikdienišķa, proti, apgais-mojot ceļu karavīriem naktī. Tādu vienkāršu, praktisku palī-dzību dod arī zobens, kumeļš, ko gan pat mūsu mītologi nav uzdrošinājušies paaugstināt dievu jeb dievību kārtā, kaut gan to palīdzība vēl ietekmīgāka nekā mēness darbība. To atzīst arī pats karavīrs:

Es savam kumeļam
I kājiņas pabuchoju;
Tas iznesa augumiņu
No skaudrā zobentiņa. 32013

Dedzīt man gaišu guni,
Dūdat osu zūbentiņu,
Lai es īmu kora yidu,
Broliņeņa raudzei tīs. 52941

Kumeļam galvu glaudu
Ar abām rociņām;
Tas iznesa augumiņu
Caur deviņi zobeniņi. 32072

Laiku, laiku maliņā,
Kas ar mani ienaidā:
Slaika bija man rociņa,
Ass tērauda zobentiņš. 32096

Bet kā ir ar citām dainām? Varbūt tās dod vairāk nepār-protamu norādījumu par mēness dievišķo sargāšanu un palī-dzību? Vēl tikai viena daina no visa lielā skaita runā par mēnesi kā karavīru sargātāju:

Karavīra līgaviņa sēd aiz galda raudādama,
Sēd aiz galda raudādama, karodziņu rakstīdama:
Vidū šuva savu sirdi, iekšā krustu zeltodama,
Apkārt šuva mīlas domas sudrabetu pavedienu;
Lai saulīte mirdzēdama, bāliņam priekšā tek,
Lai sudraba mēnestiņis, pakaļ teka sargādamis. 53086

Dainas saturs izteic līgavas bažas, ilgas, laba vēlējumu sentimen-tāli dzejiskā izteiksmē. Izvērtējot šīs dainas uzbūvi ar balādisko stāstījumu, liekas, ka tā radusies jaunākā laikā kā dziedamā dziesma – romance, un to nevarētu attiecināt uz priekškrīstīgo laikmetu, par ko runājam, un saistīt ar seno latviešu reliģiju.

Mēness gan dažās kara dainās pieminēts, bet bez kādas dievišķas nozīmes:

Tumšis bija, gaišis tapa,
Vai uzlēca mēnestiņis?
Vai tie mani bālēliņi
Poļu pili dedzināja? 32160.

Dažas mēness dainas mēnesi salīdzina ar karavīru:

Mēnestiņis, karavīris,
Tecēj' dienu, tecēj' nakti;
Dienu tek tīrus laukus,
Nakti rijas kuldināt. 33850

Šeit pievārds „karavīrs” lietots tikai kā salīdzinājums. Tāpat kā saka: kumeliņi, baltkājiņi, tautu meita, melnacīte, u.c.. Šīs dainas saturā mēnesim ar karavīriem vienīgā saskatāmā līdzība ir gara ceļa mērošana.

Papildzīsimies dainās tālāk: kas tad lemj karavīra likteni? Ko karavīrs lūdz, karā aizejot? Vai viņš lūdz „kara dievu Mēnesi”?

Dieviņš mani deva,
Māte audzināja,
Laima mani novēlēja
Lielu kara vīru. 31950

Lūk, dzimušam ar Dieva ziņu, lielam izaugušam, karavīra gaitas nav padotas kādam neesošam kara dievam – tās Laimas ziņā. Tas Laimas novēlējums, kam kļūt par karavīru.

Visi saka, visi saka,
Ka es kunga karavīrs;
Kas dzirdēja manu Laimu
Ar Dieviņu runājot? 32204

Šī daina apliecina to pašu. Karavīra gaitas un likteni izlemj Dievs un Laima. Dieva ziņā viss: arī kara lauka gaitas. Viņa ziņā cīņas iznākums, uzvara vai nāve:

Aizrūsēja debestiņš
Pa vakara pusītei;
Dieviņš zina, vai aties
Mūsu kunga karavīri 31926

Dievs ir tas, kas iet līdz karavīram, un Dieva zīme, simbols ir karavīra zobenā.

Kara vīra māju vieta
Līdz saulītes spožumam:
Paša Dieva gaiļi dzied
Zobentiņa radzītē. 32048

Par visām lietām – ko lūdz latviešu karavīrs? Pie kā tas vēršas lūgšanā, kas lai ietekmētu kara gaitas, kas lai palīdzētu? Kā vienmēr dzīvē, tā arī karā latvietis lūdz Dievu:

Šķir, Dieviņi, manu ceļu,
Raisi manu valodiņu;
Man jāiet tai zemē,
Kur zobeni zemi dala. 32154

Ai Dieviņi, nomet mieru,
Nojot zaļu zobentiņu;
Jauni puīši veci kļuva,
Zem karoga stāvēdami. 31911

Visai zīmīga pēdējā daina. Zaļais zobens norāda visas dainas senumu. Dzelzs laikmetā (apm. sākot ar mūsu laika skaitīšanu) vara zobenus vairs nelieto. Varbūt gadu simtos daina nedaudz mainījusies, bet tās pirmsākums un izteiktā doma īsti sena: latvietis nekarā kara dēļ. Arī karā gūtais laupījums neatsver nodarīto postu. Latvietis lūdz no Dieva mieru. Miers baro, nemiers postā. Senais latvietis, protams, aizstāv savu zemi un iet sirojumā atbēgšiem iebrucējam, bet labāk gan viņš dzīvotu mierā. Vairāk dainas cildina darba darītājus, arāju, malējiņu u.c., nekā karavīru. Vai ar šādu mentalitāti latviešiem bija vajadzīgs „kara dievs”?

Ja kara gaitas neizbēgamas, tad māsa vai līgava izsaka ticību Laimas gādībai par karavīru.

Tev, bāliņi, aizejot,
Es Laimai atvēlēju:
Ja Laimiņa pasargās,
Tad pārnāksi dziedādams. 53046

Senā latviete jūt, zina, tic: ja Laima un Dievs nesargās, tad uz mēnesi gan nav ko cerēt.

Ja karavīrs karā kritis, vai tad viņš aiziet „kara dieva Mēness” mūžības pulkos? Vai „kara dievs” par viņu gādā aizsaulē? – Nē:

Dievs mieloja dvēselīti,
Kara kautu bālēliņu;
Saulē kaulus balināja,
Vējiņš matus vicināja. 31950

Dievs saņem karavīra dvēseli, kaut augums nav atdots Zemes mātei; tā to paņems pamazām. Tā no pirmās līdz pēdējai

dienai karavīru pavada un sarga, viņa likteni lemj Dievs un Laima.

Prof. A. Švābe rakstā Kara dziesmas (Imantas apg. *Latviešu tautas dziesmas*) raksta: „Nav arī nekādu dokumentāru vai chronikālu liecību, kāds bija karoga raksts. Bet no dažām romancēm var secināt, ka karogu izrakstīja ar Mēness un zvaigžņu ornamentu:

Māsiņ, mana rakstītāja,
Raksti kara karodziņu
Deviņiem dzīpariem,
Deviņiem zariņiem.
Māsa raksta visu nakti,
Ne zvaigznīte neuzlēca.
Es rociņu vien pieliku,
Man uzlēca Mēnessiņš
Ar visām zvaigznītēm. 31979,2.

Tās bija meģiskas zīmes, jo Mēness bija kara dievs.”

Te prof. A. Švābe dīvaini jauc gadu simteņus. Viņš pats saka, ka tā ir romance – 26 rindiņas gara – kas sākas:

Bāliņš karā aiziedams,
Pamet māsu šūpulī;
No kariņa pāriedams,
Atrod māsu rakstītāju ...

Tas vien norāda, ka šī romance radusies pagājušā gadsimta sākumā, kad ķēra rekrūtus uz 25 gadiem. Prof. A. Švābe tai pašā rakstā pats saka: „Rekrūšu dziesmas var datēt ar 1797. g. un beidzot ar 1874. g., kad ievada vispārējo kara klausību”, un tālāk: „Nikolaja I laikā (1825. g. – 1855. g.) kawreivja dienesta laiks bija 25 gadi, tāpat viss mūžs:

Es karā aiziedams,
Atstāj' māsu šūpulī.
No kariņa pāriedams,
Atrod lielu rakstītāj'. (31979)”

Prof. A. Švābe min vienu un to pašu dainu (31979), resp. variantu, lai parādītu, ka daina no 19. g.s. un pirms tam to lieto, lai pamatotu, ka mēness un zvaigznes bijušas maģiskas zīmes, jo Mēness bijis kara dievs. Kā var pamatojumam par seno latviešu dievestību ņemt romanci, kas radusies 19. g.s., ja senās dainas liecina pretējo? Vai prof. A. Švābe pats nesaprot, ko viņš apliecina: ka mīts par mēnesi – kara dievu radies 19. vai pat 20. g.s..

Zvaigznes kā simboliskas zīmes piemin arī V. Lamsters savā darbā *Ievads latviešu stila vēsturē*: „Krustotie apli (X), kas jo bieži atrodami aizgūto garo zobenu rokturu veidojumā gan būs latviešu tautas dziesmās minētās „zvaigznes”:

Es pazinu bālēliņu,
Vidū kara līgojot:
Pieci pušķi cepurē,
Sešas zvaigznes zobenā.

Ar zvaigznēm un mēnesi saistās seno latviešu (arī citu tautu) kara simbolika, un tos rakstīja karogā.”

Skaidrs zvaigžņu raksts nav redzams archeologu atrastajos zobenos. V. Lamsters zvaigžņu rakstu saskata krustotajos apļos (X). Nedrīkstam aizmirst, ka daudzi ieroči bija ievesti, tāpat arī to, ka ir daudz zobenu, kur šāda raksta nav. Nevar arī izslēgt varbūtību, ka minētā daina neaparaksta nekādu simboliku vai maģiskas zīmes, bet tikai tautu meitas dzejā izteiktu lepnumu par brašo bāliņu.

32053

54842

33741

33740

23

GRĀMATAS APSKATS

AIVARA RUŅĀ – ... IET LATVIEŠI CAUR GADU SIMTENIEM

Ausma Medne

Rakstnieks un publicists Aivars Ruņģis, kas dzīvo Amerikas savienotajās valstīs, pagājušā gadā publicēja pāri par 400 lapaspusju biezu grāmatu ar virsrakstu ... *iet latvieši caur gadu simteniem*. Autors norādījis, ka tā satur „vērojumus, pārdomas, secinājumus par latvieti, latviskumu un latvisko izglītību”. Kaut arī grāmata sarakstīta trīs gadu laikā, no tās satura redzams, ka tā ir gadiem ilgu pārdomu rezultāts – jau no pašu svešniecības gaitu sākuma, kad autoru kā jaunekli Otrajā pasaules karā iesauca Latviešu leģionā.

Autors uzsver, ka šī grāmata nav ne zinātniska analīze, ne arī „latviskuma rokas grāmata”. Viņš to apzīmē par „dzejiski ievirzīta publicista pārdomām”. Manuprāt to ir trāpīgi nosaukt par Aivara Ruņģa ticības apliecību viņa paša latviskai eksistencei un visas latviešu tautas dzīvajam spēkam. Ar savu nesatricināmo pārliecību tā atgādina Mārtiņa Luteru slaveno tēzi – Te es stāvu un citādi es nevaru. No šīs grāmatas nāk sirsnīga latviešu patriota dziļi pārdzīvotu un dziļi izsāpējušu izjūtu dvesma.

Galvenā doma, kas vijas cauri šai garajai grāmatai ir īsumā šāda: lai kādreiz varētu piepildīties mūsu visu kopējais mērķis par brīvu, neatkarīgu un demokrātisku Latviju, ir nepieciešams, lai latviešu tauta turpinātu pastāvēt un dzīvot savā vēsturiskajā dzīves telpā pie Baltijas jūras. Bet tās eksistence ir apdraudēta padomju varas sistemātiskas nacionālo atšķirību iznīcināšanas politikas iespaidā. Tāpat apdraudēta ir arī tā tautas daļa, kas šodien atrodas trimdā, izkaisīta pa visu pasauli. Tai draud citāda veida briesmas – asimilēšanās, labprātīgi iekļaujoties savas mītnes zemes sabiedrībā un tās kultūrā. Pēc autora domām nu ir pienācis pēdējais laiks izstrādāt latviešu tautas dzīvības stratēģiju, un šo uzdevumu ir vieglāk veikt trimdā, jo te mums ir nepieciešamā vārdu un runas brīvība. Šādu stratēģiju izstrādājot, ir jāņem vērā gan patreizējie dzīves apstākļi kā dzimtenē, tā trimdā, gan arī vēsturiskais mantojums no mūsu senčiem cauri gariem gadu simteniem. Aivars Ruņģis šai grāmatā ir skicējis savu priekšlikumu šādi latviešu tautas izdzīvošanas stratēģijai.

Grāmata ir sadalīta četrās daļās, un šai apskatā pieturēšos pie šī iedalījuma. Pirmajai daļai ir likts nosaukums *Kas ir latvietis?* Autors norāda, ka šis jautājums nepacēlās dzīvojot Latvijā. Mums toreiz savās gaitās ejot nebija iemesla vaicāt – kas ir latvietis?, un vēl mazāk iemesla vaicāt – kāpēc man jābūt latvietim? Mēs vienkārši tādi bijām. Bet trimdā apstākļi ir radikāli grozījušies. Mēs visi dzīvojam kādas citas tautas dzīves telpā un tās kultūras ietekmē. Mēs visi izjutām asimilācijas spiedienu vai vismaz iespaidu. Un te nu mums visiem ir izvēle, sevišķi jau šeit dzimušajiem jauniešiem – palikt par latviešiem vai pārtautoties. Un tādēļ jo sevišķi aktuāls ir kļuvis jautājums – kāpēc man jābūt latvietim? Autors savā grāmatā ir gribējis dot šim jautājumam izsmeltošu un pārliecinošu atbildi.

Viņš gluži pareizi norāda, ka mūsu situācijā vairs nepietiek ar tādām ideoloģiskām frazēm kā „asiņu balsi”, vai arī vienkāršām atbildēm kā: „tāpēc, ka tēvs un māte bija latvieši”. Nu ir nepieciešams daudz sīkāks izskaidrojums par tautību, tautības saglabāšanu, tautības pārņemšanu no paaudzes uz paaudzi. Tādēļ lai atbildētu jautājumam – kāpēc man jābūt latvietim? vispirms jāatrod atbilde jautājumam – kas ir latvietis?

Grāmatas 72. lapaspusē autors dod latvieša definīciju, ko viņš uzskata par iespējami pilnīgāko mūsu dienām. Tā skan šādi:

„Latvietis ir, kas cēlies no latviešiem (vismaz viens no vecākiem latvietis), prot latviešu valodu un latviski izglītots, atzīst sevi par latvieti sava cēluma (autors ar to domā „izcelsmi” – AM) un pārliecības dēļ un apzinās, ka tautas vēsturiskā tēvu zeme ir Latvija.”

Autors atzīst, ka pastāv latvietības pakāpes. Tautība nav absolūta bet kvantitatīva īpašība – kāds var būt vairāk vai mazāk latvietis. Citiem vārdiem, šī definīcija satur vairākas mērauklas, un dažas no tām ir kvantificējamās, piemēram, latviešu valodu var pārvaldīt labāk vai vājāk. Autors pielaiž, ka dažas no šīm īpašībām varētu iztrūkt vai būt klāt mazā mērā, un mēs tomēr neatteiktos šādu personu apzīmēt par latvieti. Mēraukla, kas šodien ir izraisījusi visvairāk pārrunu mūsu sabiedrībā, ir latviešu valoda. Vai varam kādu apzīmēt par latvieti, ja tas nerunā latviski? Te kādreiz varētu sadurties autora definīcijā minētās mērauklas pārliecība un valoda. Autors domā, ka pārliecība ir svarīga definīcijas sastāvdaļa tieši tādēļ, ka tautību nevienam nevar ne piešķirt, ne atņemt. Var piešķirt vai atņemt pavalstniecību, kas nodrošina piederību kādai valstij, bet ne tautību. Bet vai varam kādu apzīmēt par latvieti, kas nerunā latviski, bet tomēr uzskata sevi par latvieti – tā tad viņam ir pārliecība –, piemēram, savu vecāku izcelsmes dēļ. Autors atzīst, ka, ja šāda cilvēka pārliecība ir sirsnīga un neliekuļota, tad mums nebūtu iemesla liegt viņam apzīmējumu „latvietis”, bet tai pašā laikā uzsver, ka šāds cilvēks var tikai daļēji dzīvot savā tautībā. Neprotot latviski, viņam tajā nākas dzīvot kā daļēji „aklam, kurlam un mēmam”, jo viņš stāv pie tautas garīgo bagātību krātuves kā pie aizslēgtām durvīm bez atslēgas.

Bet ja pastāv latvietības pakāpes, kur tad ir robeža, pie kuras mēs vilktu svītru un teiktu – latvietība sniedzas līdz šejieni, bet ne tālāk? Lietojot autora paša piemēru, pieņemsim, ka šajā pasaulē pēkšņi būtu iegūstami kādi ļoti lieli labumi latvietim esot, un pēkšņi būtu ļoti daudz gribētāju būt par latviešiem. Pielietojot autora definīciju, kā mēs izšķirosim, kuru atzīt par latvieti, kuru nē? Autors atzīst, ka mēs apjauzam, ka ir kāda minimuma robeža, kur beidzas latvietība, bet viņš arī gluži pareizi norāda, ka tā ir vairāk intuitīvi apjausta nekā skaidri nosakāma.

Kad nu esam noskaidrojuši, kas ir latvietis, kāda atbilde dodama jautājumam – kāpēc man jāpaliek latvietim? Te autors uzdod divus galvenos iemeslus: 1) paliekot par latviešiem, mēs piedalāmies cīņā ne tikai par latviešu tautas, bet par visu mazo tautu dabiskām tiesībām netikt iznīcinātām, bet turpināt dzīvot pašām savu dzīvi ar savu īpatnējo kultūrālo pienesumu visai tautu saimei; 2) bet par svarīgāko iemeslu autors uzskata katra indivīda dzīves piepildījumu un bagātinājumu – latviskums, latviskā dzīves ziņa un latviskais dzīves veids dara katra individuālā latvieša dzīvi bagātāku un pilnvērtīgāku.

Ar šo apgalvojumu nonākam pie grāmatas otrās daļas, kas nosaukta *Latviskums*. Pēc autora domām „latviskums” ir viens no visvairāk deldētiem vārdiem trimdā, bet tam nekad nav tā īsti iedots saturs. Viņš raksta: „Tas ir bijis sava veida vispārīgums, sava veida signāls, ka skartās tēmas attiecas uz latviešiem, ka tas ir mūsu cēlās, lielās problēmas līmenī.” Kā šo jēdzienu vēlas izskaidrot un definēt autors? Pēc Aivara Ruņģa domām latviskums ir viss latviskais dzīves veids ar tā ētiskām un aistētiskām normām, tradīcijām, paražām, rituāliem.

Autors norāda, ka savā tēvu zemē un savas tautas piedēriņo vidū dzīvojot, latviskums, kā visu apkārtnes ieaudzināto kultūrālo raksturi kopums, paliek „neapzinīgais latviskums”. Ar to autors domā, ka tur latviskums palika neapzināts, tam netika velūtas sevišķas pārdomas. Par „apzinīgu latviskumu” tas top svešumā, starp citām tautām dzīvojot, kad saskaramies ar tautības saglabāšanas no pārtautošanās problēmām. Nu mums ir svarīgi analizēt un izprast šo jēdzienu, lai mēs varētu kultivēt savu latvisko eksistenci kā sevī pašos, tā savos bērnos.

Vēl vairāk, ja, savā zemē un savas tautas vidū dzīvojot, kultūrālais mantojums tika nodots no paaudzes uz paaudzi dabiskā ceļā, tad svešumā tas ir jāapgūst un jānostiprina mākslīgā ceļā. Varbūt, ka „mākslīgs” te ir drusku neskaids vārds; ar to autors grib teikt, ka latviskā izglītība svešumā ir speciāli jākultivē, jo tai ir jāsaņem ar mītnes zemes izglītības sistēmu un procesiem, kuros ir jāpiedalās visiem latviešu izcelsmes bērniem.

Vai latviskums ir nemainīgs lielums, kas kā bagātīgi piekrauta pūra lāde ir nododams no paaudzes uz paaudzi? Nē, pēc autora domām latviskums, izprasts kā pilnīgs dzīves veids, mainās un piemērojas dzīves apstākļiem; viņš ir pieņēmis Raiņa saukli – pastāvēs, kas pārmainīsies.

Bet ja latviskums ir tautas kultūrālā identitāte, kādas pārmaiņas tur pieļaujamas, kādas nepieļaujamas, lai šo identitāti saglabātu? Tāpat, ja latviskums ir tautas tradicionālā dzīves ziņa un gudrība, ko atrodam tautas gara mantās, kas sacerētas pirms vairākiem gadu simteņiem, kā mēs vienosimies par šo dzīves ziņu pielāgošanu modernajiem apstākļiem? Vai šī dzīves ziņa ir spējīga dot padomu modernajam latvietim atrisināt visas viņa šīsdiēnas problēmas? Aivars Ruņģis, par šiem jautājumiem domājot, ir optimistisks, bet viņa atbildes diezgan bieži, diemžēl, paliek dzejiskas izteiksmes vispārīnājumos, kā piemēram, „Latviskums, latviskā izglītība, tautas gara kultūras pārmantošana ģimenē un skolās gan dzimtenē, gan svešumā ir kā stūres rats mūsu dienu bangojošā, mainīgajā pasaulē, kā stabils (kaut arī neliels) punkts, no kura vērtēt un pieņemt vai noraidīt pārmaiņas un jaunumus, tā neatstājot vietu neziņai, nedrošībai, no kā rodas citi emocionāli traucējumi.”

Autors ar dziļu nožēlu piekarsas jautājumiem par mūsu savstarpējām ķildām, par mūsu viensētnieku mentalitāti, kas, kā viņš saka, dara katru latvieti gatavu vai sārtā kāpt par savu taisnību. Viņš raksta: „Mēs esam dažkārt vārijušies kā briesmīgā raganu katlā, kad licies, ka nav nekādas izejas: gan katla kurinātāji, gan katla maisītāji, gan tie, kas katlā iekšā – visi ir bijuši pārliecināti katrs par sava darba, savu pozīciju, sava stāvokļa vispareizāko izpratni, ka mūsu diskusijas nav varējušas kļūt par debatēm, bet tapušas par cīņu uz dzīvību un nāvi no kaut kādām katra paša novilkām „pēdējām pozīcijām.”” Autors ir dziļi norūpējies par šīm mūsu šķelšanās tendencēm, jo viņš skaidri saskata, ka savā demografiskā, socio-kultūrālā un politiskā situācijā mēs to nevaram atļauties. Kā trimdā, tā dzimtenē mūsu pastāvēšana kā etniski atšķirīgai kopībai ir apdraudēta. Kaut arī mītnes zemēs, kā patreiz Austrālijā, ārējie apstākļi ir labvēlīgi etnisko īpatnību saglabāšanai, dzīve divās kultūrās ar divām valodām prasa daudz garīgas enerģijas un gribas spēka latviskuma kā latviskā dzīves veida izkopšanai un saglabāšanai.

Latvijā, latviešu tautas vēsturiskajā dzīves vietā, stāvoklis ir vēl grūtāks, jo tur tautas iznīcināšanas darbu veic pēc rūpīgi izstrādāta plāna, gan latviešus „atšķaidot” ar krievu iepludināšanu, gan dažādos veidos uzspiežot tā saucamo kopējas „padomju tautas” jēdzienu ar krievu valodu kā kopējo un oficiālo valodu. Visiem šiem apstākļiem pēc autora domām vajadzētu mūs vienot kopējam darbam ar kopēju saukli – „Latviju latviešiem”, kas nav šovinistiska nacionālisma izpaudums, bet ir krievu imperialistiskās politikas un tās radīto seku apsūdzība Latvijā.

Bet kā nodrošināt „Latviju latviešiem”? Ar šo jautājumu nonākam pie autora izstrādātās stratēģijas latviskuma un mūsu tautas saglabāšanai (grāmatas trešā daļa).

Latviešu tautas dzīvības stratēģijai Aivars Ruņģis pašu svarīgāko lomu piešķir *latviskai izglītībai*. Tā ir galvenais ierocis nemitīgajā cīņā par latviskās eksistences nodrošināšanu gan dzimtenē, gan trimdā. Dzimtenē pastiprinās spiediens iznīcināt nacionālās atšķirības un sakausēt visas Padomju savienībā ietvertās nacionālās minoritātes vienā lielā „padomju tautā”. Autors to pareizi saskata kā aplēptu pārkrievošanas mēģinājumu, jo šai jaunajai „padomju tautai” sazināšanās līdzklis un visas kultūras pamats būs krievu valoda. Autors ir diezgan sīki izpētījis un aprakstījis dažādos mēģinājumus Latvijā izbīdīt krievu valodu vadošā vietā, tomēr tai pašā laikā izvairoties to oficiāli apzīmēt par „valsts valodu”. Viņš arī izceļ dažādos pretestības veidus šādiem mēģinājumiem, kā vienu no galveniem minot Latvijas gara darbinieku nemitīgos mēģinājumus celt tautas pašapziņu, atgriežoties pie latviešu senās gara mantu krātuves – pie mūsu folkloras. Te autors citē dzejas pantu, no kura viņš arī ņēmis savas grāmatas virsrakstu:

Ar savu dziesmu,
tautas dziesmu,
iet latvieši
caur gadu simteņiem!

Runājot par apstākļiem trimdā, autors uzsver, ka latviskajai izglītībai, kas ietver valodu, vēsturi un visu latvisko kultūru, ir jābūt nepārtrauktam procesam, kas ilgst no šūpuļa līdz kapam. Šīs izglītības centrā ir latviskā ģimene, tālāk seko jau izveidoto papildskolu tīkls – pamatskolas, vidusskolas, kursi,

semināri, dažādas nometnes. Šai grāmatas daļā ir daudz rūpīgu novērojumu par latviskās izglītības stāvokli trimdā, un vērtīgi ieteikumi latviskās apziņas papildināšanai un nostiprināšanai. Bet te ir arī priekšlikumi, kuriem grūti paredzēt īstenošanu tuvākā vai tālākā nākotnē. Galvenais piemērs šeit ir autora priekšlikums par „Latviskās Izglītības Pastāvīgo Komiteju”. Viņš raksta: „Latviskās Izglītības Pastāvīgai Komitejai, pēc mūsu vajadzību un problēmu uzskaitījuma vadoties, būtu jābūt gandrīz vai brīnumdarītājam komitejai. Tai būtu jāreprezentē visu organizāciju latviešu uzskati, virzieni, jo tai būtu jāvada un nepārtraukti jāuztur pie dzīvības izglītības darbs, kam nepieciešams visu morāls un materiāls atbalsts. Lai uzturētu pie dzīvības latviskās izglītības darbu, komitejai būtu jāreprezentē cilvēku uzņēmība, drosme, vēlēšanās arvien par jaunu pārvērtēt visus latviskās izglītības aspektus, pret kuriem ir iebildumi vai pret kuriem nav bijis nekādu iebildumu jau krietnu laiku.”

Es jau varu iedomāties dažu labu lasītāju pašlaik nopūšamies: „Vēl viena komiteja!” Bet ja arī visa mūsu sabiedrība atzītu šādu komiteju par vēlamu, ir grūti saskatīt, kā šo priekšlikumu būtu iespējams iedzīvināt un saskaņot visus dažādos viedokļus, ņemot vērā atšķirīgos uzskatus, kas par šiem jautājumiem eksistē mūsu sabiedrībā. Tas būtu iespējams kaut kādos ideālos apstākļos, kādi nepastāv, un nav arī paredzams, ka tādi pēkšņi varētu rasties. Protams, ir vēlama cieša sadarbība un domu izmaiņa izglītības darbinieku starpā dažādās trimdas zemēs un arī izglītības darba iespējami lielāka koorzinācija pastāvošo iespējamību robežās. Šādā virzienā jau tiek arī arvien vairāk strādāts bez kādas centrālas komitejas klātbūtnes.

Grāmatas pēdējā daļā, kas nosaukta par *Latviešu tautas dzīvības stratēģiju*, autors ir sīkāk apskatījis nacionālisma būtību un jēgu, norādot, ka nacionālisma pamatā ir katra cilvēka pamatprasība savu eksistenci attaisnot un izteikt „ar piederību kādai izredzētai, izraudzītai, izvēlētai kopībai, kurai īpaša vērtība un īpašs uzdevums”. Nacionālismam ir jēga, jo piederība tautai dara bagātāku un pilnvērtīgāku katra tās locekļa dzīvi. Un autors kategoriski noraida modernos uzskatus, ka nacionālisms ir tikai šovinisms, proti, kādas tautas egoisms: latviešu nacionālisms ir vienmēr bijis atbilde divu lielu tautu – vācu un krievu – virskundzības tieksmēm.

Mazajām tautām, lai tās spētu pastāvēt un neiznīkt savu lielo kaimiņu paēnā, ir jābūt labi izkoptai nacionālai pašapziņai, sevišķi ja tās tradicionālie ienaidnieki ir ne tikai neatlaidīgi, bet arī pacietīgi. Krievi jau vairākus gadu simteņus bija lolojuši cerību par pieeju pie Baltijas jūras caur latviešu dzīves telpu. Nav domājams, ka viņi kādreiz labprātīgi no šīs domas atteiksies, lai arī kāda būs Krievijas pastāvošā iekārta. Runājot par latviešu tautas dzīvības stratēģiju, autors uzsver, ka mums ir vienmēr jāpatur prātā šie mūsu tautas nemainīgie ģeopolitiskie apstākļi, ko noteic tās novietojums pie Baltijas jūras ar lielo krievu masu aizmugurē. Autors savas pārdomas par šo stratēģiju noslēdz optimistiskā noskaņā: kaut arī mūsu tauta ir apdraudēta, tās stāvoklis nav bezcerīgs, ja mēs – visi latvieši –, kā dzimtenē, tā trimdā būs gatavi nemītīgi cīnīties ar gara ieročiem, ja mēs nostiprināsim savu nacionālo pašapziņu, gādāsim par latviskās dzīves ziņas un dzīves veida nodošanu tālākām paaudzēm un saglabāsim ideju par latviešu tautu kādreiz brīvu un neatkarīgu savā vēsturiskajā dzīves telpā. Mēs būsime tik stipra, cik stipra būs mūsu griba.

Šai īsajā apskatā esmu mēģinājusi īsumā apskatīt Aivara Ruņģa grāmatas galvenās tēmas. Ir jāpiebilst, ka šo grāmatu nav viegli lasīt. Vispirms, tajā ir daudz atkārtojumu – autors bieži vien atgriežas pie vienas un tās pašas domas, bet lasītājam, ieraugot jau agrāk manītu domu drusku citādā formulējumā, ir uzmanīgi jāizvērtē, vai atkārtojums ievietots tikai iepriekš teiktā nostiprināšanai lasītāja apziņā, vai arī te ir darīšana ar jau redzētās domas paplašinājumu vai padziļinājumu. Tālāk, autors jau sākumā norādīja, ka šī grāmata nav domāta kā zinātniska apcere. Tādā gadījumā vajadzētu atturēties to saraibināt ar formālas analīzes terminoloģiju, kā tēze – antitēze – sintēze, kas lietota ceturtajā daļā bez kādiem paskaidrojumiem, jo tā aptur lasītāja domu gājienu, liekot viņam pašam mēģināt izprast šo termiņu nozīmību šai diskusijā.

Bet autors jau pašā sākumā ir atbrūņojis kritisku lasītāju, uzsverot, ka viņš ir mums pasniedzis dzejiski noskaņota publicista pārdomas. Šādā garā grāmata ir arī lasāma, un ir jācer, ka tai būs daudz lasītāju, jo tajā autors ir pacēlis visai mūsu latviešu kopībai būtiskus un neatliekamus jautājumus, kurus mēs nedrīkstētu vairs ilgāk nobīdīt savas apziņas perifērijā. Ja arī, kā autors to sagaida, daļiesies uzskati par atbildēm, ir nepieciešams par jautājumiem debatēt atklāti, racionāli un paturot prātā mūsu kopējās intereses latviešu tautas dzīvības saglabāšanā.

Aivara Ruņģa grāmatas noskaņu vislabāk parāda viņa *dzejiskā latviskuma definīcija*, ko atrodam grāmatas otrās daļas sākumā:

„Latviskums ir tava latviešu valoda,
latviskums ir tava latviešu dziesma,
latviskums ir tava domu pasaule, tava pasaules
uztvere, tavas uztveres ievirze: kā tu sagaidi jaunu
dienu, saules lēktu, pavasara plūdus, veldzes pilnu
lietu līstam, sniegu sniegam, pārkonu dūcinam,
kā tu skaties saules lēktā, saules rietā, kā tu ar
skatu apmīļo bērzu, liepu, egli, dadzi, nātras,
latviskums ir tas, kā tu satiec ar savu kaimiņu, lamā-
jies ar saviem pretiniekiem, izturies pret pārā-
kiem, izturies pret padotiem, izturies pret nevarī-
giem, izturies pret savējiem,
latviskums ir tavs mitekļis, tava māja un simts,
tūkstoš tavas ikdienas sīkumu,
latviskums ir tas, kāds tu pamosties svētdienas rītā,
latviskums ir tavas tautas spīts un izturība svešu varu
un kungu kalpībā,
latviskums ir tas, ko tu domā, apņemies, apsolies pie
sava tēva un mātes svaigās kapu kopības,
latviskums ir tas, ko tu domā, vēlē un vēlies pie sava
bērna šūpuļā,
latviskums ir dzīvs cilvēks ar savu īpatnēju dzīves
veidu un dzīves ziņu.”

Izsludinam sacensības par vēl vienas šīs grāmatas eksemplāru. Grāmatu saņems lasītājs, kas uzraksta vislabāko iemeslu, kāpēc gribētu šo grāmatu iegūt. Vēstules jāsaņem pirms 31. marta.

Šo otro eksemplāru dāvina grāmatnīcas Rīga īpašniece A. Priedītes kundze.

Red.

Lalita Muižniece

DZINTARA ROTA

Naktī
glāstīju zvaigznes
tumšajā segā un
redzēju,
kā mana māsa
dzintaru lasa
Kurzemes jūrmalas smiltīs.
Lasiņa, savēra
žuburu rotā.

Vakarā
noglāstu dzintara lāses
žuburu rotā
un redzu:
stāv mana māsa
zem Kurzemes zvaigznēm
un māj.

(No krājuma *Žuburu rota, Upeskalns, 1970*)

Māra Misiņa

LAIKS SAVĀKTIES

Vai stihija, vai katastrofa, kas
mūs saraustījis, izsvoidījis druskās?
Ap acu skumjām dziesma līkņājas,
ap lūpu plēksnītēm, uz kurām bailes uzkāpt,
jo gājiens turpinās. Tik ieklausies –
bez atpalcējiem, uz priekšu, arvien straujāk!
Pār ūdeņiem tā esot gājis Dievs.
Mēs viņu panākt steigā kājas aujam
un grūstāmies, un pazaudējam, ak
ne čības vien, bet pamatu zem kājām.
Ne saraksts palīdz vairs, ne apkārtraksts,
ka stiprais vilks vai stums, vai nesīs vājo.
No dzērvēm ieņemties, kā viņas iet
aiz barveža, pār ūdeņiem, cik tāli!
Mēs tikai samētāti vienuviet.
Kur tavas acis, mās,
kur tava roka, brāli?
Laiks sevi savākt, laiks mums savākties.
Tik sen pār ūdeņiem kā aizstaigājis Dievs.

Lalita Muižniece

POSTA BĒRNS

Priedes sakne
krustām
pāri ceļam,
saknēs
akmens
graužas dziļslās –

aug . . . aug posta bērns
svešas mātes miesās . . .

mežroze
zem priedes:
vēja sēta
smiltī,
akmeņos –

raud . . . raud posta bērns
svešas mātes rokās . . .

zari lokās
aiju, žūžu,
šķautnes
asins vadus
saed –

dilst . . . dilst posta bērns
svešas mātes skavās . . .

(No krājuma *Žuburu rota, Upeskalns, 1970*)

Astrīde Ivaska

Valoda, tu esi koks, – mēs lapas,
vēju rautas. Kur nu kura aizplīvusi,
nav mums spēka atgriezties.

Paliek vārdi, paliek vārti,
liepu gatve, egļu dzīvžogs,
sūrāmele, līkais bērzs.

Paliek ceļi, paliek pēdas,
pirms mums lauku malā mītas,
vārdu pēdas atmiņā.

Valoda, tu esi sazarojis koks, –
mēs putni. Un pret nakti
tavos zaros sakrītām.

(No krājuma *Gaisma ievainoja, Daugava, 1982*)

Māra Zālīte

JĀDOMĀ TIKAI PAR SAULI

Ja uz mēnesi skatās,
jādomā tikai par sauli.
Tā kā mēness vēl spīd
tikai mirogu kauli,

tikai saprātu zaudējis vaigs,
tikai ķēms karnevālā.
Es tikai par sauli domāju,
skatoties mēnesī bālā.

Ja kādā pilnmēness naktī
jūs iztraucēs kliedziens spalgs, –
tur mana doma par sauli
noirst kā zeķei valgs.

Māra Zālīte

PIRMELEMENTI

Pasaulīt – ūdens.
Pasaulīt – uguns.
Pasaulīt – gaiss.
Pasaulīt – bija vēl
Ceturtais.

Aizmirsies, aizmirsies,
Kas bija vēl.
Kas sunam, kas kaķam
Acīs kvēl.
Kas lāčam, kas vilkam,
Kas melnai dūkstij,
Lielvārdei, Aizkrauklei,
Vainodei, Džūkstei.

Aizmirsies, aizmirsies,
Kas bija vēl.
Kas Andrim, kas Jurim
Acīs kvēl.
Kas Ingum, kas Mikum,
Kas Mārietai,
No kā tiem kungiem
Bija bail.

Pasaulīt – ūdens.
Pasaulīt – uguns.
Pasaulīt – gaiss.
Pasaulīt – bija vēl
Ceturtais.

Aizmirsies, aizmirsies,
Kas bija vēl.
Kas vilkam, kas lāčam
Acīs kvēl.

SATVĒRIENI UN APTVĒRIENI

Ilga Beck

Manos skolas gados tautas dejas un rotaļas bija starpbrīžu galvenās nodarbības. Jaunākie bērni iemācījās no vecākiem skolniekiem deju satvērienus, aptvērienus, soļus, dziesmu vārdus un rotaļas. Skaistākais bija tas, ka lielākie bērni labprāt pamācīja mazākos, bez izsmiekla un ģirgāšanos par to, ka mazākajam kautkur sajuka solis vai aizmirsās pareizā vietā apgriezties. Šodien, diemžēl, šis skaistais paradums ir tikai atmiņas.

Ilgu gadu pieredze skolās mācot tautas dejas un rotaļas ir rādījusi, ka šodien gandrīz katram skolniekam ir kāds „svarīgs” iemesls, kāpēc viņi nevar piedalīties dejās un rotaļās. Ja nu tomēr šis svarīgais iemesls tiem atrasts par nesvarīgu, tad izskats ir tāds, kā uz spaidu darbiem notiesātām.

Gluži tāpēc, ka nav nekādas intereses par deju un rotaļu, ļoti reti bērni atceras pašus pamata soļus, satvērienus un dziesmu vārdus.

Gadiem paejot, liekas, ka tomēr kāda maza sēkliņa ir paslēpusies kādā sirds stūrītī un, līdz ar interesi par pretējo dzimumu, rodās arī lielāka interese par tautas deju.

Tieši tie skolēni, kuri tikai pirms dažiem gadiem spļāva rokās, lai tikai nebūtu meitenei jādod roka un nostiepa krekla piedurkni līdz ceļiem, lai tikai nebūtu jāpieskaras, ir tie, kas šodien labprāt tur meitenes roku un mācās visgrūtākās tautas deju tūres un soļus.

Diemžēl, nevienam no jauniešiem dejotājiem nav gluži skaidri norīšu aprakstos lietotie termiņi aptvērienos un roku satvērienos. Tāpēc šis raksts tieši par šīm problēmām. Šie ir izvilcumi no grāmatas *Latviešu rotaļas un rotaļdejas*, kas arī attiecas uz tautas dejām.

ROKAS GAR SĀNIEM jeb brīvi turētas rokas, rokas nolaistas

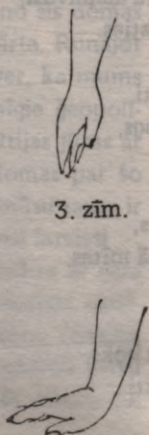
Šis ir viens no visvairāks sastopamiem roku stāvokļiem meitām un puīšiem. Kad partneri stāv atsevišķi, tie nolaiz abas rokas gar sāniem (1. zīm.), bet satveroties un aptveroties nolaiz ārējās rokas. Puīši dažkārt dūri pagriež sānis un īkšķi piespiež pie bikšu vīles (2. zīm.). Nolaistās rokas plaukstu mēdz nostiept (3. zīm.) vai arī viegli savilkt dūrē. Meitas tuvina rokas augumam tiktāl, lai tās nebūtu noslēptas svārku krokās.

1. zīm.

2. zīm.

4. zīm.

Atsevišķās rotaļās un rotaļdejās nolaistās rokas stingri piespiež pie sāniem. Dažās Latgales novada rotaļu un rotaļdeju norisēs rokas nedaudz atceļ sānis un plaukstu atliec (4. zīm.). Dažkārt kustībā, izpildot nesaistīto viju, rokas vai nu brīvi atceļ sānis, vai arī tur pilnīgi nostieptas.

ROKAS PIE SVĀRKIEM

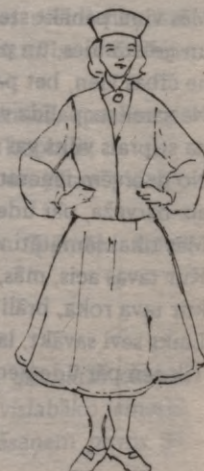
Dažkārt meitas satver svārkus ar sānis paceltām rokām. Kad partneri stāv atsevišķi, meitas satver svārkus ar abām rokām (5. zīm.), bet, stāvot vaļējā satvērienā vai aptvērienā, tās satver svārkus ar vienu – malējo roku. Rokas pie svārkkiem tiek turētas galvenokārt Zemgalē, kā arī Latgalē sastopamajās rotaļās un rotaļdejās.

ROKAS SĀNOS

Rokas liek sānos tā, lai plaukstai četri pirksti atrastos uz priekšu, bet īkšķis atpakaļ. Skatoties no sāniem, elkoņi ar pleciem atrodas vienā plāksnē, t.i., tie nepavirzās né uz priekšu, ne arī atpakaļ (6. zīm.). Šis ir otrs no visvairāk izplatītiem roku stāvokļiem meitām un puīšiem. Rokas tiek turētas sānos, gan partneriem atsevišķi stāvot, gan arī satveroties un aptveroties. Ļoti reti var sastapt sānos ieliktas dūres, kā, piemēram, Zemgales un Latgales rotaļdeju norisēs, kur pēc aptvēriena pārtraukšanas meitai paliek dūre sānos. Latgalē, tuvu pie Igaunijas un Krievijas robežām, un jūrmalas novados vērojamas dūrē savilkta plauksta sānos. Dūre sānos redzama arī J. Rinkas un J. Oša *Latvju tautas dejās* ievietotajā populārās latviešu tautas dejas Tūdaliņ, tagadiņ attēlā (1. burtn., 11. lpp.). Šāds roku stāvoklis sasauca ar igauņu, krievu un lībiešu choreografiju. Ap Viļaku nācās dzirdēt latviešu teicējas paskaidrojumu, ka meitas „kulaciņā savēl kot pirkstus” tāpēc, lai slēptu stipri sastrādātās rokas. Liekas, tā nav raksturīga parādība latviešu choreografijā, jo vairums teicēju to neapstiprina.

5. zīm.

6. zīm.

UZ KRŪTĪM KRUSTOTAS ROKAS jeb rokas sakrustotas

Rokas sakrusto pret krūtīm nedaudz zem plecu līnijas. Plaukstas iekšpuse uzlikta uz otras rokas liektā elkoņa (7. zīm.). Šāds roku stāvoklis raksturīgs pušiem dažās rotaļspēlēs un rotaļdejās. Meitām šinī laikā rokas parasti ir ieliktas sānos vai arī nolaistas. Sakrustotās rokas Liepājas rajonā, kā arī Latgalē dažkārt nolaiz līdz viduklim. Šādā stāvoklī rokas tur galvenokārt vecāki vīri. Vēl jāpiebilst, ka tajās norisēs, kur roku sakrustošana mainās ar plaukstu sasišanu, virspusē visbiežāk liek labo roku un, sasitot plaukstas, labo roku sit kreisajā. Citos gadījumos virspusē liek gan labo, gan arī kreiso roku.

SĀNIS PACELTA ROKA jeb roka pacelta

Roku ceļ sānis nedaudz virs plecu augstuma. Plauksta ar brīvi stipetiem pirkstiem pavērsta uz augšu auss augstumā. Elkonis noapaļots (8. zīm.). Dejojāji, stāvot atsevišķi, nekad

neceļ abas rokas reizē, bet paceļ vienu roku un otru tur sānos. Parasti tikai puisis, satveroties vaļējā satvērienā vai aptvērienā, ceļ augšā malējo roku. Meita šādā gadījumā visbiežāk liek roku sānos, un tikai nedaudz rotaļās roku ceļ augšā arī meita.

Dažās publicētajās choreogrāfisko parakstu ilustrācijās (Latvju tautas dejas, 1. burtn., 7. un 18. lpp) sastopamas arī tādas pozas, kad paceltai rokai elkonis ir vairāk ieliekts, plauksta atrodas augstāk par galvu un pirksti viegli saliekti.

STĀVUS PACELTAS ROKAS jeb virs galvas paceltas rokas

Taisni nostieptas rokas paceļ uz augšu virs galvas. Plaukstas ar iekšpusēm pavērstas viena pret otru, rokas plecu platumā.

Šis roku stāvoklis sastopams reti.

UZ PRIEKŠU PACELTAS ROKAS

Rokas ceļ uz priekšu plecu augstumā ar plaukstu iekšpusēm uz leju. Arī šis roku stāvoklis sastopams reti.

PRIEKŠĀ SALIEKTA ROKA

Puši roku dažkārt liec priekšā vai nu pret krūtīm, vai arī vidukļa augstumā. Priekšā saliektu roku paretam var sastapt Vidzemes, Zemgales un Kurzemes rotaļās. Brīvi liektas rokas vidukļa augstumā dažkārt vērojamas skrējiena laikā kolonās un nesaisītajās vijās.

AIZMUGURĒ AIZLIEKTA ROKA

Puši liec roku aiz muguras, plaukstu viegli savelk dūrē. Parasti aizmugurē liec tikai vienu roku (arī brīvi stāvot). Tā, piemēram, griežoties pa vienam, dejojāji vienu roku liec aizmugurē, otru nolaiz gar sāniem. Nesadoto (malējo) roku liec aizmugurē dažās Vidzemes rotaļdejās.

(Turpinājums sekos)

RIETUMMIČIGANAS UNIVERSITATES LATVIEŠU STUDENTU MĪTNE

Jaunieši! ATBALSTIET LATVIEŠU STUDIJU CENTRU KALAMAZŪ, gan ar ziedojumiem,
gan ar jaunu studentu sagādāšanu!

Nauda sūtāma ALA: P.O. Box 432, Rockville, MD. 20850, USA.

Studiju informācija pieprasāma pie: Dr. Valža Muižnieka, 2318 Gull Road, Kalamazoo, MI. 49001, USA

SĀVIENAS DANCIS

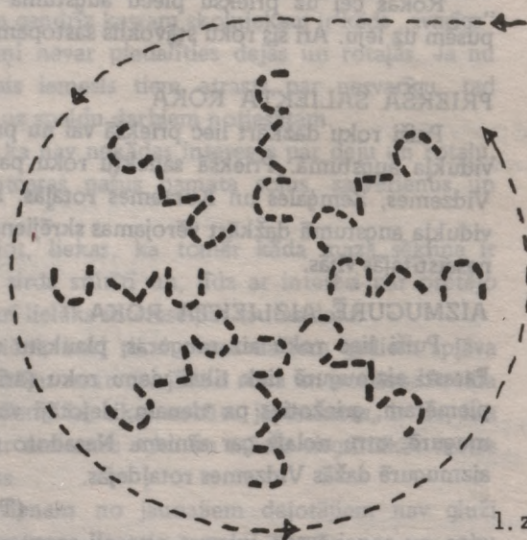
Deja 16 meitām un 8 puīšiem

Choreografija: Juris Ruņģis (AL 32. KD, 1982. g., Kanberā)

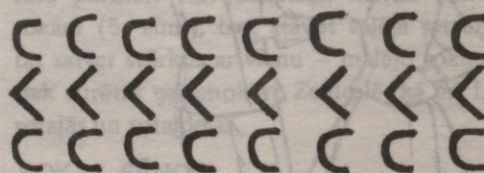
Mūzika: tautas melodija

Sākuma stāvoklis

Dejotāji stāv labās aizkulisēs, puīšiem viena meita pie katras rokas, iekšējās rokas sadotas, meitām ārējās rokas sānos (1. zīm.)

1. zīm.

1. tūre

A mūzika x 2: tecīņus solis

1 – 8 t. Dejotāji uznāk un apskrien apli pa DCV (1. zīm.).

1 – 4 t. Puīši paceļ rokas un griež meitas uz iekšu (meita pie labās rokas pa DCV, meita pie kreisās rokas pret DCV) virzoties aplī uz priekšu pa DCV.

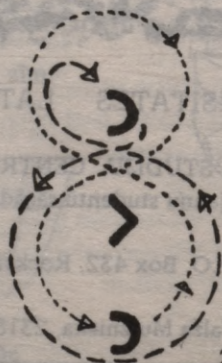
5 – 8 t. Puīši griež meitas uz pretējo pusi, virzoties atmuguriski pret DCV.

B mūzika x 2: Lēnā polka (3 tecīņus soļi ar palēcieniem)

1 – 8 t. Puīši stāv, rokas sakrustotas, ar skatu pa DCV. Meitas dejo astotnieku ap savu puīsi, rokas sānos (2. zīm.).

1 – 4 t. Puīši saņem kreisās puses meitas labo roku, ārējās rokas sānos, un apdejo viņu pa DCV, meita viņam līdzīgi grieždamās. Labās puses meita, rokas sānos, uz vietas griežas 2x pret DCV.

5 – 8 t. Puīši saņem labās puses meitas kreiso roku un apdejo viņu pret DCV. Kreisās puses meita uz vietas griežas 2x pa DCV.

2. zīm.

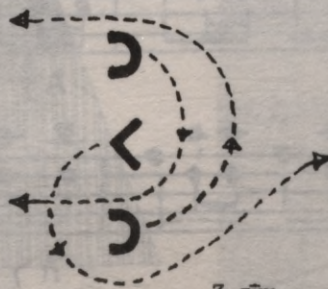
2. tūre

A mūzika x 2: tecinūs solis

- 1 – 4 t. Puiši apgriežas, griežoties pa DCV, un dejo aplī starp meitām pret DCV, rokas sakrustotas. Meitas, rokas sānos, dejo 2 apļos pa DCV.
- 5 – 8 t. Dejotāji maina virzienu kā rādīts 3. zīm. un dejo uz pretējo pusi līdz trijnieki atkal satiekas.
- 1 – 8 t. Dejotāji atkārto 1. tūres otro 1 – 8t. darbību. Pēdējā taktili trijnieki pagriežas $\frac{1}{4}x$ pa DCV, tā izveidojot vienu lielu apli, puiši ar skatu uz iekšu, meitas ar skatu uz āru.

B mūzika x 2

- 1 – 4 t. Puiši palēciena solī dejo uz apļa vidu un 3x piesit kājas, roku īkšķi aiz jostas. Meitas, rokas sānos, pievilciena solī dejo aplī pret DCV un 3x piesit kājas.
- 5 – 8 t. Puiši, griežoties pret DCV, dejo uz āru un 3x sit plaukstas. Meitas, pievilciena solī, dejo aplī pa DCV un 3x piesit kājas.
- 1 – 8 t. Dejotāji atkārto 1. tūres otro 1 – 8t. darbību, tikai šoreiz visi sāk ar skatu uz āru.

3. zīm.

3. tūre

A mūzika x 2: tecinūs solis

- 1 – 4 t. Dejotāji atsevišķi $\frac{1}{2}x$ apgriežas pret DCV, izveido dārziņu ar skatu uz iekšu, un griež dārziņu pa DCV.
- 5 – 8 t. Dejotāji, atsevišķi griežoties pret DCV, izveido dārziņu ar skatu uz āru, un turpina to griezt pa DCV.
- 1 – 8 t. Dejotāji atkārto 1. tūres otro 1 – 8t. darbību, tikai šoreiz visi sāk ar skatu uz āru un virzās vispirms no dārziņa uz āru, tad atmuguriski atpakaļ. Pēdējās takts beigās meitas paliek ar skatu uz iekšu.

B mūzika x 2

- 1 – 4 t. Meitas ar vienu lēnās polkas soli sadejo ciešā pudurī un pievilciena solī griež dārziņu pret DCV, tad 3x piesit kājas. Puiši, roku īkšķi aiz jostas, palēciena solī dejo uz āru un 3x piesit kājas.
- 5 – 8 t. Meitas pievilciena solī griež dārziņu pa DCV, tad, griežoties pret DCV, atgriežas pie saviem puišiem un 3x piesit kājas. Puiši, griežoties pret DCV, dejo uz iekšu un 3x sasit plaukstas.
- 1 – 2 t. Meitas, ar skatu pret savu puisi, ar iekšējām rokām saņem viņa rokas un palēciena solī velk puišus uz apļa vidu.
- 3 – 4 t. Puiši velk meitas atpakaļ.
- 5 – 8 t. Trijnieki sadodas vaļējā vidukļa aptvērienā un palēciena solī 2x griežas uz vietas pret DCV. Paliek ar skatu pa DCV.

4. tūre

A mūzika x 2: tecinūs solis

- 1 – 4 t. Trijnieki vaļējā vidukļa aptvērienā dejo aplī pa DCV.
- 5 – 8 t. Trijnieki, griežoties pa DCV, dejo aplī pret DCV. Pēdējā taktili pagriežas ar skatu uz āru.
- 1 – 8 t. Dejotāji atkārto 3. tūres otro 1 – 8t. darbību, tikai šoreiz visi paliek ar skatu uz āru.

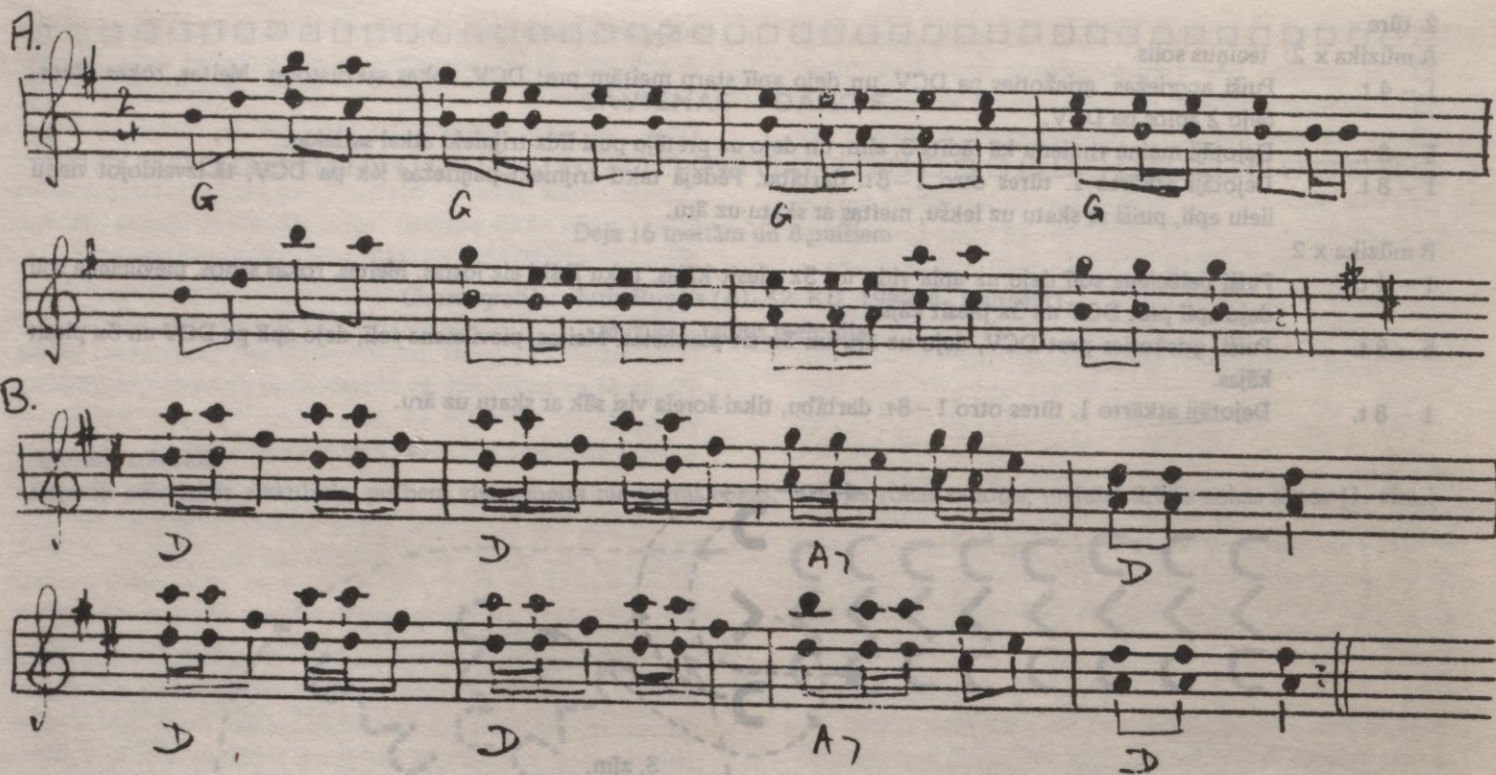
B mūzika x 2

- 1 – 4 t. Meitas, rokas sānos, palēciena solī dejo uz āru un 3x piesit kājas. Puiši, roku īkšķi aiz jostas, griežoties pret DCV, palēciena solī dejo uz apļa vidu un 3x piesit kājas.
- 5 – 8 t. Meitas, griežoties pret DCV, dejo uz iekšu un 3x piesit kājas. 8t. beigās pagriežas pa DCV, lai paliktu ar skatu uz āru. Puiši, griežoties pret DCV, dejo uz āru un 3x sit plaukstas.
- 1 – 4 t. Dejotāji sadodas dārziņā ar skatu uz āru un pievilciena solī griež dārziņu pret DCV. 3x piesit kājas.
- 5 – 8 t. Dejotāji griež dārziņu pa DCV. Pēdējā taktili trijnieki sadodas vaļējā vidukļa aptvērienā un pagriežas ar skatu pa DCV.

5. tūre – noiešana

A mūzika pēc vajadzības: tecinūs solis

- 1 – 2 t. Trijnieki dejo aplī uz priekšu pa DCV.
- 3 – 4 t. Trijnieki 1x apgriežas pa DCV.
- 1 – 4t. darbību atkārto līdz visi dejotāji nodejojuši.

AICINĀJUMS BĒRNU VECĀKIEM UN LATVIEŠU JAUNATNEI

Minsteres Latviešu ģimnazija ir vienīgā pilna laika latviešu vidējā mācībiestāde brīvajā pasaulē. Jau 37. gadu tā rūpējas par latvisko izglītību svešumā. Trīsdesmit septiņos izlaidumos pilnu abituriju ieguvuši 263 jaunieši. Apliecības tikai par 13. klases kursa beigšanu ir saņēmuši pāri par 300 jauniešus.

Vairums MLĢ beidzēju turpinājuši izglītoties augstākajās skolās dažādajās mītnes zemēs, citi pēc ģimnazijas beigšanas tūlīt iesaistījušies maizes darbā. Gandrīz visi beigušie skolēni kļuvuši par latviešu sabiedriski kulturālās, vai arī politiskās dzīves darbiniekiem un pat vadītājiem savās dzīves vietās. Visos lielākajos latviešu centros brīvajā pasaulē atrodas pa „minsterietim”, kuru liels skaits apvienojušies MLĢ bijušo skolēnu un draugu biedrībā.

Minsteres Latviešu ģimnazijai beidzamos gados nācies aizstāvēt savas tiesības vācu iestādēs, īpaši Ziemeļreinas-Vestfāles valdības aprindās, kurās, šķiet, attūstījusies neizpratne par latviešu vai vispār mazākuma tautību izglītības centienu vajadzībām vai vēlamību. Latviešu tautas kopības un MLĢ skolēnu vecāku pārstāvjiem un skolas vadībai sadarbojoties, līdz šim izdevies novērst draudus ģimnazijas pastāvēšanai. Tomēr MLĢ idejas aizstāvēšanai vajag *realu segumu*, MLĢ STEIDZAMI VAJADZĪGI JAUNI SKOLĒNI.

Lai racionalizētu skolas un internāta saimniecību, samazinātu uzturēšanās izdevumus un atvieglinātu vecāku skolas naudas, rosīgu darbību attūstījusi Latviešu centra Minsterē (LCM) biedrība. Jāsaprot tomēr, ka Centra idejai ir par tik jēgas, par cik darbību turpina ģimnazija.

Aicinu latviešu jauniešus kopā ar saviem vecākiem pārrunāt jautājumu par mācīšanās iespējām MLĢ un izšķirties par iestāšanos pašu skolā. Neviena jauniets vai jauniets, kas ir pietiekami motivēts nopietni mācīties, un kas apzinās, ka spēj saskanīgi iekļauties skolas un internāta sadzīves ritmā, nenožēlos savu skolas laiku Minsteres Latviešu ģimnazijā, drīzāk gan ikvienam būs prieks par latvisko zināšanu pūru, ko nevar sniegt neviena cita skola.

Abitūrija ieguvējiem vismaz 2 pēdējie gadi (12. un 13. kl.) jāpavada MLĢ un jāiztur gala pārbaudījumi. Obligāti jāiegūst arī vācu valodas zināšanas vismaz mazā kursa apjomā. Rietumvācijas jauniešiem vēlams iestāties MLĢ jau ar 5. klasi; citu zemju – ar 10. vai 11. klasi. Latviešu valodas priekšzināšanas ir vēlamas, bet ne obligātas. Parasti 6–10 mēnešu laikā skolēni pietiekami iemācās latviešu valodu un var sekmīgi strādāt mācību stundās.

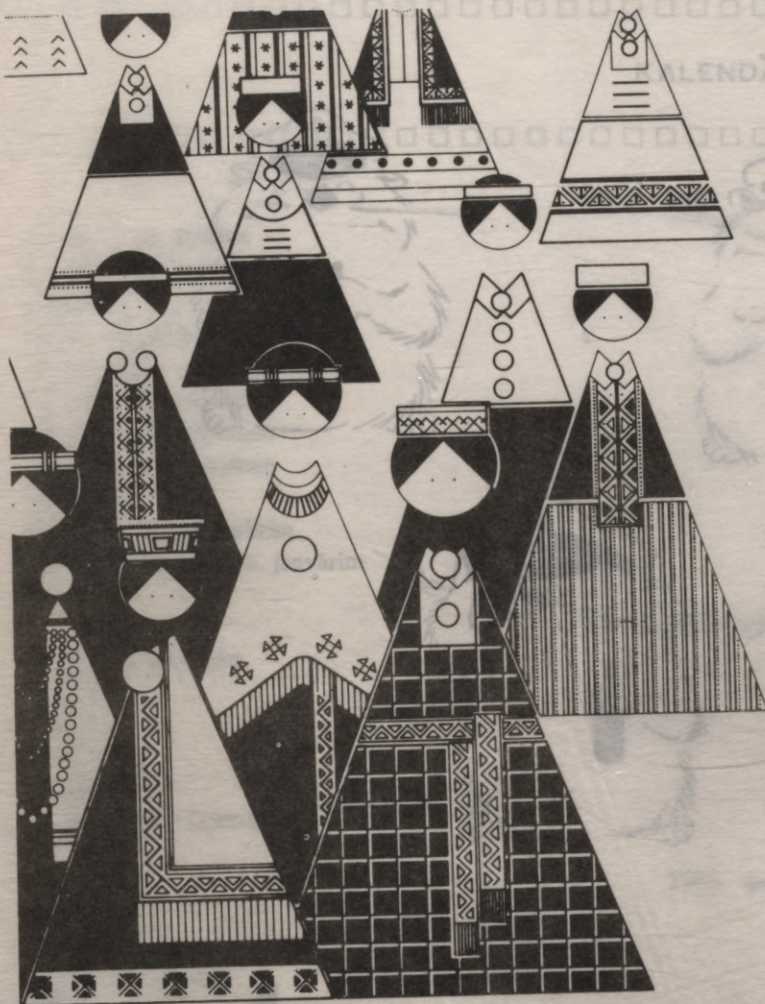
MLĢ GAIDA IKVIENU JAUNIETI, KAS VĒLAS IEGŪT LATVIEŠU ĢIMNAZIJAS ABITŪRIJU, VAI TOS, KAS VĒLAS TIKAI GADU VAI DIVUS IZMĒĢINĀT VEIKSMI LATVIEŠU SKOLĀ.

Lūdzu pieprasiet papildus informāciju –

Wienburgstr. 52–54

4400 MUNSTER.

Patiesā cieņā,
māc. A. Liepkalns
MLĢ direktors

5. EIROPAS DZIESMU SVĒTKI

Foto: Zenta Blezūra

the 5th latvian song festival in europe

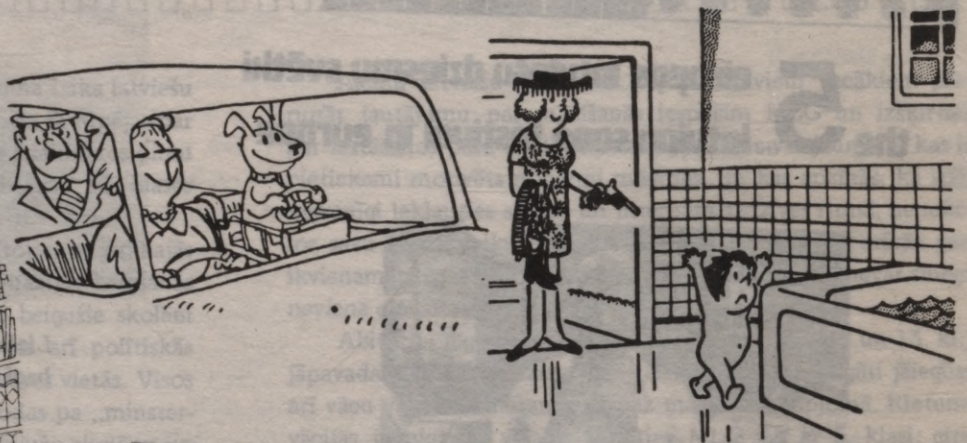

5. Eiropas dziesmu svētku laikā bija iera-
dušies daudzi jaunieši no tālās Austrālijas,
aicinot visus apmeklēt 6. VLJK Austrālijā.
Jaunietis uzfotografēts interesantā lat-
viskā krekla dēļ.

*Lielais Eiropas latviešu notikums bija
bagātīgi apmeklēts no pašas mazās, jaunās
audzes sākot ar pāris mēnešiem.*

MAX

KALENDĀRS

1983. gadā

no 23. – 25. aprīlim
no 19. – 23. maijam
jūnijā
no 2. – 4. jūlijam
no 23. jūlija – 13. augustam
no 14. – 21. augustam
no 14. – 21. augustam
no 21. – 28. augustam
augustā
no 26. – 31. decembrim
no 31. decembra – 6. janvārim

ALTDK vadītāju kursi, Kanberā.
Austrālijas latviešu 3. jaunatnes kongress, Adelaidē.
Austrālijas latviešu 23. teātru festivāls, Pertā.
ASV latviešu 7. vispārējie dziesmu svētki, Milvokos.
5. Eiropas vasaras skola, Straumēnos, Anglijā.
3x3 1983, Garezerā.
3x3 1983, Rietumkrastā.
3x3 1983, Austrumkrastā, Katskilos.
6. Eiropas vasaras kursi, Stokholmā.
Austrālijas latviešu 33. kultūras dienas, Melburnā.
6. VLJK, Dūkī.

1984. gadā

no 3. – 9. janvārim
janvārī
maijā
augustā
septembrī
no 26. – 31. decembrim

Gaidu un skautu jendu lielā nometne, Melburnā.
Vasaras vidusskola, Adelaidē.
Austrālijas latviešu 21. jaunatnes dienas, Adelaidē.
Pasaules brīvo latviešu 2. dziesmu svētki, Minsterē.
Austrālijas latviešu 4. jaunatnes kongress, Melburnā.
Austrālijas latviešu 34. kultūras dienas, Lonestonā.

1985. gadā

janvārī
janvārī
septembra sākumā
no 26. – 31. decembrim

Austrālijas latviešu 15. jaunatnes kursi.
Vasaras vidusskola, Adelaidē.
5. latviešu jaunatnes dziesmu svētki, Montrealā.
Austrālijas latviešu 35. kultūras dienas, Pertā.

1986. gadā

janvārī
janvārī
no 26. – 31. decembrim

Austrālijas latviešu 16. jaunatnes kursi, Pertā.
Vasaras vidusskola, Adelaidē.
Austrālijas latviešu 36. kultūras dienas, Adelaidē.

1987. gadā

janvārī
janvārī
no 26. – 31. decembrim

Austrālijas latviešu 17. jaunatnes kursi, Adelaidē.
Vasaras vidusskola, Adelaidē.
Austrālijas latviešu 37. kultūras dienas, Sidnejā.

